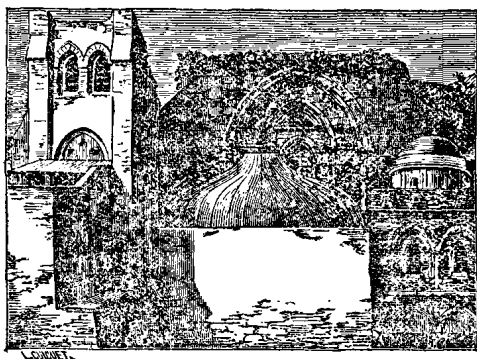

Ա Մ Ս Ա Գ Ի Ր

ԸՋԳԱՅԻՆ ԻՆՆԱԹԻՐԱԿԱՆ ԳՐԱԳԻՏԱԿԱՆ
ԵՒ ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

ԵՐՐՈՐԻ ՏԱՐԻ
I ՀԻՐԱՆ ՍԻՆՍԵՆՅՈՅ

ՅԵՐՈՒՍԱԼԱՅ

Ի ՏԳԱՐԱՆԻ ՍՐԲՈՑ ՅԱԿՈՎԲԵԱՆՑ

1868

ԱՆՈՒԱՆՔ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱՑ-

ԱՆՆ. Տ. Տ. ԵՍՍԵՒ Սրբազան Պատրիարք (6 օրի.)

- Կարպետ (Արքեպիսկոպոս Առաջ լուսարարք)
- Եակոբ Արքեպիսկոպոս (2 օրի.)

ԱՆԻՔՍԱՆԴՐԱՅՈՒ

Տէր Եովսէի աւագ քահանայ կոստանեանց:

ԱՆԻՔՍԱՆԴՐԱՅ

Աղբիւր մահտեի Եակոբ աղա:
Գրիգորեան Սարգիս էֆենտի
Գ. Էռասմէան Աղբիւրագր աղա:
Ջաքիւն կարպետ աղա:
Խաչատեան մահտեի Եակոբ աղա:

« Ակոյ Աղբիւրական Լեկերութեան:
Հապանեան Սարգիս աղա:
Հապան Քիլանի Գրիգորեան:
Եակոբեան (Առաջորդ աղա:
Քէփփրիսեան Գառնիկ աղա:
Արքեպիսկոպոս Եարութիւն էֆենտի.
Պօղոս աղա Բէրբօֆ:
Սեդրակեան Գարբիէլ աղա:
Սէֆէրեան մահտեի Պօղոս էֆենտի:
Տէր Գապարեան Աղապոս աղա:

ԱՆՏՈՒՔ

Քեփեան Սարգիս աղա Արապկերցի:

ԱՏԱԲԱՋԱՐ

Եղիանեան Մանգասկան աղա:
Թապարեան մահտեի Խաչատուր աղա:
Կորիքեան մահտեի Սահակ աղա:

ԱՖԻՕՆ ԳԱՐԱՀԱՄԱՐ

Վարդգեսեան Դրիգոր աղա:

ԲԵՐԻԱ

Քեր. Առաջորդ Մկրտիչ վարդապետ Տիգրանեան:
Աշէմեան Մկրտիչ աղա:
Բուռեան մահտեի Մամաս աղա Արապկերցի:
Գալշէնի Զովսեփեան Գրիգոր աղա:
Գալշէնեան Գեորգ աղա:
Գալշէնի մահտեի Օհան աղա Եամթեցի:
Եկանեանց Եղարք Սեդրակ աղա Արապկերցի:
Թիւֆէնկեան Մկրտիչ աղա Եամթեցի:
Ղապարեան Մհերտ աղա Արապկերցի:
Մահտեի Պօղոս աղա Թէրզի պաշէան:
Շահմէրիսեան մահտեի Ստուածաւոր աղա:
Սաղաթիւնեան մահտեի Կարապետ աղա Արապկերցի:
Ստեփանեան Ղազարուս էֆենտի:
Տէր Գրիգորեան մահտեի Կարապետ աղա:
Տէր Խաչատուրեան մահտեի Սարգիս աղա:
Տէր Կարապետեան Սարգիս աղա Եամթեցի:
Տէր Սարգարեան մահտեի Դիմիտրի աղա:
Տէր Եակոբեան Վարդգէս աղա Եամթեցի:
Տէր Մանգասկեան մահտեի Եօհաննէս աղա:
Քերթաւորմիս Եամթեցի էֆենտի:

ԳԱՆՉԱԿ

Արթ. Եակոբ վարդապետ տէր Աւետիքեան:

ԴԱՄԱՐԱՊՈՍ

Արթ. Գեորգ վարդապետ տոհմ:
Թերզիպաշէան Թորոս աղա:
Ղարաձեան Գեորգ աղա Չմբէկէփի:
Փիլիպոսեան Կարբիէլ աղա Սալկերցի:
Խաղէմիսեան մահտ. Եարութիւն աղա Սաղմկիցի:
Սիրուհեան Սարգիս աղա Տիգրանակերցի:
Մամառեան Ռաֆայէլ աղա Մազկերցի:
Փառաբանեան Սարգիս աղա Յուէր Գալարցական
աշակերտեց:
Թաշի Սարգիս աղա Արապկերցի:
Գան աւանք Գեորգ աղա Սնչի:

Սարգիսեան Սարգիս աղա Քերթա Սալակերցի:
Աւանքապետ Լեկերութիւն:

ԵԳԻՊՏՈՍ

Արժանապատիւ Մկրտիչ վարդապետ:
« Կարպետ վարդապետ:
Գալշէնեան մահտեի Դիմիտր օրիորդ Պօղոսի:
Լապարձ Սիմէոն աղա Վիսուհայի:
Կարապետեան Պօղոս էֆենտի:
Դուէր Դորեմեան վարդապետի:
Ռաֆայեան Գեորգ Պէլ:

ԵՐԶԵՎԱՆ

Քերթա օղբեան մահտեի Գրիգոր աղա:

ԵՐՈՍԱՂԱՐ

Վանմարիչ Նազիֆ Փաշայ կոստանեանց:
Արժանապատիւ Վիսուհայ վարդապետ:
« Պէղոս վարդապետ:
« Եամթեցի վարդապետ:
« Եղիւն վարդապետ:
« Խաչատուր վարդապետ:
« Կիրակոս վարդապետ:
« Նիսիս վարդապետ:
« Երեմի վարդապետ:
« Ստուածաւոր վարդապետ:
« Փիլիպոս վարդապետ:
« Բառնաբաս վարդապետ:
« Խիչմարիս վարդապետ:
« Խալիկ վարդապետ:
« Սարգիս վարդապետ:
« Թաղէս վարդապետ:
« Բարդուղիմէոս վարդապետ:
« Ալեքսան վարդապետ:

Սարգիս Բարսէղ Բաղիւնի:

- « Գեորգ Վիսուհայի:
- « Գարբիէլ Վանցի:
- « Սիւրպէլ:
- « Եարութիւն Ա. Կեօփիկեան Պօղոսի:

Սարգիս Եամթեցի՝ աշակերտ Ժառանգաւորաց
Դպրոցի:

Տիրապետ Խաչատուր Բեթիւղէնի:

Մեղիչ Զիւլ. Mr. N. Moore, Consul d'Angleterre.
D^r. H. Peterman Gérant du Consulat de la
Confédération de l'Allemagne du Nord à Jérusa-
lem.

Գաղղիոյ Երչանուր Զիւլ. Mr. E. de Barère, Con-
sul Général de France.

Գաղղիոյ խաչատուրապետ Գալարցի, Mr. F. Rou-
gon, Chancelier du Consulat de France.

Խաչատուրեան Եակոբ աղա:
Մուշեփեան Կարապետ աղա:
Մուրադեան Բազար Եակոբ աղա (2 օրի.):
Ռուսիոյ Զիւլ. Mr. Andre Kartzoff, Consul de Russie.
Սպանիոյ Զիւլ. Mr. Louis Dodicci, Consul d'Espagne.

ԵՒԵՍՏԱ

Գալանտապետեան մահտեի Գրիգոր աղա Ակնցի:
Լուսաւորական ընկերութիւն:
Լուսաւոր. ընկ. գիշերային ուսանողք:
Պառնապետեան մահտեի Վարդապետ աղա:

ԵՐԵՒԱՆ

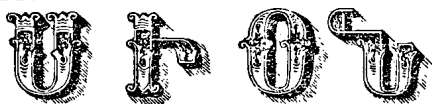
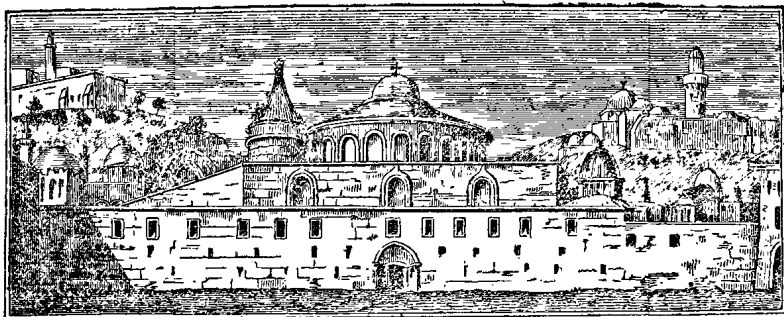
Տէր Մանգասկեան Առաջ քահանայ Զին Նախիւնեան:
Տէր Եովսէի քահանայ Մկրտիւն:
Քերթա մահտեի Լեւոնդար աղա:

ԵՒԴՈՒՐ

Առաջորդ Երչիկոյ արթ. Եակոբ վարդապետ:
Չամբէրժեան Գրիգոր աղա:

ԶՄԻՌՈՆԻՆ

Տէր Եակոբ քահանայ Պալապետեան:
Աղանապետ Ստեփան աղա:

ԵՐԲՐԱՒ. ՏԱՐԻ
ԹԻՒ 7.

Ա Մ Ս Ա Գ Ի Ր

ՅՈՒՒՍ 31.
1868.

ԸՕԳԸՅԻՆ, ԲԸՆԸՍԻՐԸԸՆ ԵՒ ԳՐԸԳԻՏԸԸՆ

Լ Ո Ւ Ծ Ո Ւ Մ Ն

666 ԹՈՒՈՅՆ

Յ Ո Վ Հ Ա Ն Ն Ո Ւ Յ Ա Յ Տ Ն Ո Ւ Թ Ե Ա Ն

* Այս է Կանառութիւն, որ ունի միտս՝
համարեցի զթիւ գաղմկին. թիւ եղևոյն
մնացայ և թիւս անուան նորոց է այս՝ 666 ու
Յոյս. ԺԳ. 13.

Յովհաննու Յայտնութեան 666
թուոյն պատճառաւ ժամանակ առ
ժամանակ յաւելած մատանջու-
թիւնները արդէն յայտնի են բանա-
գէտ ընթերցասիրաց շատերուն. Դատ
մեկնութիւններ տեղի ունեցած են
այս մասին, և գուցէ շատերն եւս տե-
ղի պիտի ունենան քանի որ մարդ-
կային միտքը անյարուրդ հետազոտու-
թեան ենթակայ է. Սենք պիտի հա-
ղարդենք այժմ մեր ընթերցողներուն

մեր դարու ոմանց Լըրուպացի գիտ-
նականաց տաւած լուծումը. Սակայն
ամենէն առաջ արժան կը հաւարինք
համառօտիւ յիշատակել Քրիստոնէ-
ութեան երկրորդ գարէն սկսեալ մին-
չեւ մեր գարը եղած մեկնութիւննե-
րէն քանի մի նշանաւորները.

Սուբբն իրէնէոս՝ կամ Լըրանոս, ի
նն քաղաքի հռչակաւոր եպիսկոպոս,
երկրորդ դարուն վերջերը՝ Սեպտիմ
Սեվերիոս կայսեր հարսմանայ ժամա-
նակ, առաջին անգամ հետազոտու-
թեան ենթարկեց 666 թիւը և Սպի-
նուս ու Տիգան բաներու նշանակու-
մըս ու

Թեան մէջ եղբարականեց իւր մեկնու-
թիւնը : Սակայն այս բայցատրու-թիւ-
նը առաւել իւր շարժականց Համերոս
կարդալու արգասիքն համարուեցաւ ,
քան թէ իրական մեկնութիւն :

Իննովկենտիս Գ. Պապը , 1215
Թուականին , խաչակրաց պատերազմը
հրատարակելով՝ այնպէս մեկնեց , որ
պէս թէ 666 թիւը մահմետականու-
թեան կատարածը կը նշանակէ , որ
արդէն խաչակրաց օրով պիտի վերջա-
նայ կամ լրումն առնու : Սակայն այս
մեկնութիւնը եւս՝ առաւել երեւա-
կայութեան ծնունդ էր և ժողովուրդ
յուզելու շարժառիթ , քան թէ ըս-
տոյգ գուշակութիւն :

Ի ռթեր , Պապութեան սկզբնա-
ւորութիւնը Վրիգոր Ե. Պապէն հա-
շտելով և Յովհաննու Յայտնութեան
666 թիւը նոյն նկատմամբ արձեւելով՝
այնպէս մեկնեց , որ ժե դարուն՝ մէջ
պիտի վերջանայ Պապութիւնը : Սա-
կայն ժամանակը ստեց ի ռթերի մեկ
նութիւնը . վասն զի , արդէն ՃԹ գա-
րուն մէջ եղբ և տակաւին Պապու-
թիւնը կը շարունակի :

Ի նգեւ Վերմանային , 666 թիւը
ալժեբրայական հաւասարութեամբ
հետազօտելով՝ այնպէս եղբարականեց ,
թէ 1836 Թուականի Յունիսի 18 ն
աշխարհիս կատարածն է : Ի այց այս
գրահաշուական գուշակութիւնը եւս
սուտ էլաւ :

Ի յո ժամանակագրական մեկնու-
թիւններէն զատ եղան նոյնպէս մեկ-
նութիւններ քանի մի պատմական
անձանց նկատմամբ , որոնք նշանաւոր
եղան իրենց բարբարոսութեամբ և
գազանաբարոյ ընթացքով : Ի յո տե-
սակ անձանց գլխաւորները (որոց յար-
մարեցուած են 666 թուան գազանի
բնաւորութիւնը) քարա են . — 1 .
Վանդալաց լեոնտրիկ Թագաւորը ,

որ 455ին , 14 աւուր մէջ , ատպատակեց
Հռովմը և անհամար գանձեր կողոպ-
տեց . յետոյ աւերեց Պելլագանէսը , ի-
պիրը , Իսլամոտիան և Խաթրիան , ա-
ռաւ Երիւսաղիմը , գերեց . Եւգրասիա
Թագուհին և այլ աշխարհաւոր գոր-
ծեր ունեցաւ : Ի յուպէս որ պատմու-
թեան մէջ լեոնտրիկը նկարագրուած
է իբրեւ կատաղի յաղթանակող , որոյ
շնչառութիւնը ոչ այլ ինչ է , եթէ
ոչ սպանութիւն և արիւնահեղու-
թիւն : — 2 . Ի նեոգրիկոս Թ Պապը
որ 1033 Թուականին՝ իւր 12 տա-
րեկան հասակին մէջ , անորդ ճա-
նապարհաւ Պապութեան տթուր
բարձրացաւ և իւր անձը ամենատե-
սակ ամենթաղից գործոց տալով՝ մեր
ժուեցաւ Ի թոռէն և երկու անգամ
վերստին հաստատուեցաւ , իբր թէ
յետ ժամանակաց սպաշխարելով իւր
արարքները : — 3 . Ի իտիլէտիանոս կայս-
րը , որ սարսափելի հալածանքներով
Վրիստոնէութեան դէմ զինեցաւ և
շտտերը նահատակեց խոշտանգելով :
Ի յո կարծիքը Վրիտիլէտիանոսի վրայ ,
իբրեւ Յայտնութեան գազանին , ըն-
դունած է Իսուսէն իւր գրուածոց
մէջ . Ի իլիէ — () Գոսթոս անուան տա-
ռերը փոփոխելով և Յայտնութեան
ակնարկած գաղանի 666 թիւը հանե-
լով : Սակայն այս օրինակ տառադար-
ձութեամբ ոմանք այնպիսի ճանձնեց
անուաններ եւս սկսան մեկնել , որոնք
ընդհակառակն՝ յայտնի են պատմու-
թեան մէջ իրենց արօնաւոր գոր-
ծերով :

Իբ տեսները ուրեմն որ այս տե-
սակ մեկնութիւնները երբեք չեն կա-
րացեր մարդկային մտաց անհանգր-
տութիւնը անգորրացնել և մեր գա-
րու մէջ գիտնական հետազօտութիւ-
նը բոլորովն ուրիշ ճանապարհաւ
մեկնած է 666 թիւը : Ի յո մեկնու-

Թիւնը , զոր պիտի հաղորդենք մեր ընթերցողաց , ոչ աստուածաբանաւ կան է , ոչ վարդապետական և ոչ ծը նունդ տուելու թեոն և կրից , այլ լոկ բանասիրական է և պատմական :

Լբրոպական բանապէտները 666 թիւը գտած են Հռովմէացոց մէկ հալածատէր և մարդախորշ կոյտեր անուան տառերու մէջ : Ըյս 666 անուամբ գաղանկ է Լեւար Լեթոն : Ըյս եզրակացու թիւնը հիմնած են Լբրոյ յակն տառերու արտասանութեան և թուական նշանակութեան վրայ . վասն զի « Լբրայականի մէջ կործ ձայնաւորները ինչպէս են առանց շեշտի » , Ե և այլն , թիւ չեն նշանակեր , այլ միայն թաւ ձայնաւորները և բարդաձայնները : Ուստի Լբրայական տառերու նշանակութեամբ առնելով (1) Լ հաւասար է 100 , « 60 , ր 200 , ն 50 , ր 200 , զ 6 . ն 50 , և հետեւապէս Լեւար Լեթոն բառը հաւասար է 666 :

Սուրբ Լյանուս կը պատմէ որ իւր ժամանակի մի քանի ձեռագիր օրինակաց մէջ փոխանակ 666 ին տեսած է Յայանութեան մէջ 616 թիւ : Ըյս աւելի ապացոյց է Լբրոպական գիտ նականաց տառերու թուական եզրակացութեանը , վասն զի Յայանութեան օրինակազներու շատերուն արդէն յայտնի լինելով 666 թուոյն ի մասաւր՝ ոչ թէ ըստ Յունականին Լեթոն հնչած են , այլ ըստ Լատինականին Լեթոն և հետեւապէս ն առաւ հետ 50 թիւ պակսելով 666 էն՝ գրած են 616 :

Ըյս կարծիքը , որ Լեւար Լեթոնն է Յովնանու Յայանութեան ակնար

կած գաղանկ կամ նեւը՝ շատ հին է և բայց ի հարկէ ոչ թէ թուագիտական եզրակացութեամբ , այլ լոկ իւր գործոց պատմական տեղութեամբ : Բաց ի քանի մի Սիբիլայից գուշակութիւնները , որոնք Լեւ անուամբ ակնարկած են այն անձը , որ իւր մայրը պիտի սպաննէ և աշխարհս պիտի լծուամբորչուութեամբ , պատերազմաւ և արիւնահեղութեամբ , շատ ականաւոր անձինք եւս , ինչպիսի են Լսկոման , Սիւլլիս Սիվեր , Հերոնիմոս և () գուտիոս նոյն համոզումն առնեցած են Լեթոնի վրայ , ինչպէս կ'երեւի իրենց գրածներէն : Ով որ փոքր ի շատեւս առաջնասիրած է պատմութիւն և մանաւանդ Տոցիտի (Տոկիտոսի) երկաթիութիւնը , ամենեւին չը գործաւոր , որ մինչեւ հինգերորդ դարը Լեթոնը իրեւ նեւն նկատուած է և Բայց և մենք ընթերցողաց սակաւ ինչ ծանօթութիւն տալու համար՝ աւելորդ չենք համարիր Լեթոնի պատմական կենաց քանի մի գծերը պատկերացնել :

Լեւար Լեթոն , Լեւարեան ցեղի հինգերորդը , իւր Լգրիպինա մօր չւնորհիւ 54 թուականին Հռովմէական պետութեան դուխր կ'անցնի իրեւ կոյս , և հետ գհետէ տոյ չարիքները կը գործէ : — Իւր մայրը սպաննել կուտայ իր վաղը յանդիմանելուն համար . մինչ կատակները և հուպիտ գուաններ իւր շուրջ կը ժողովէ և խաղակից կը լինի նոցա , իր կառքին մարդիկ լծելով կը չոքի կրկեսներու մէջ , կը պարէ և կը խաղայ Թատրոնի մէջ բաղմամբ ըզբօսաօրաց առջև , իւր անձը կը ժառնէ հրապարակական ամենառեւտաի խալաւաւակութեանց . իւր կին () գուտեան կ'արձակէ և ապա կը նպաննէ , իւր երկրորդ կինը՝ Պապեան աստուիոս կը քաջախելէ : Հռովմէացիք կը հրկիզէ ,

(1) Ծան . Ընթերցողք մեր հայկական տառերու թուական նշանակութիւնը չը պէտք խառնեն Երայականի հետ , վասն զի մենք թէ և հայերէն տառեր գործ գրինք , բայց այն տառերը երայականի մէջ ինչ թիւ որ կը պարտնակեն , նոյն թիւը նշանակցինք : »

է. նոյն միջոցին մի աշտարակի վրայ բարձրանալով՝ կրակի երգել Տրոիւ գոյի հրկիզութեան վրայ յօրինած իւր քերթուածը: Երբ ինքը կը գատապարտուի որպէս պատճառ հրկիզութեան Հռովմաքաղաքի՝ յանցանքը Քրիստոս նեղց վրայ կը ձգէ և ամենագոռն տանջանքներով շատերը կը կտորէ: Ապանել կրայ նոյնպէս զանազան նըշանաւոր անձինք՝ Օերակուտէն, ի շարս որոց էր և իւր գատապարակ Անեկա իմաստասէրը: Երբ երաժշտ կը ծոնապարհորդէ ի Յունաստան և այլ տեղեր, և 1800 պապներ կընդունին իսկ ի վերջոյ երբ թշնամիք իւր տէրութեան վրայ կը յարձակին և կը տեսնեն թէ ձերբակալ պիտի լինի, իւր մը տերիմքարտուղարի ձեռքով ինքնասպան կը լինի և տակաւին վերջին շունչը շարձակած՝ կ'աղաղակէ. «Մէ ի՞նչ մեծ արուեստագէտ կորաւ աշխարհի համար»:

Երօնի այս բարբարոսական եւ խայտառակ արարքները յայտնի էին ոչ միայն նոյն դարու հեթանոսներուն, այլ և Քրիստոնէից և նոյն իսկ Յայտնութիւնը գրող Յովհաննէս Լեւոնաբանչին, որ ժամանակակից էր: Աւստի զարմանալի չէ որ Յայտնութեան 666 թիւէն Վիտար Երօնի անունը ելած է: Իսկայ թէ ինչու թիւեր նշանակուած են Յայտնութեան մէջ, այս տեղ Լեբայտիան սովորութիւն պիտի նշմարենք և ոչ այլ ինչ, Լյա սովորութեան նշմարանքը կը տեսնենք նոյն իսկ Յայտնութեան մէջ Գլ. Թ. հաւմար 11. ուր Լեբայտիքէն Լեբայտի և Յունարէն Լեբայտի բառը, մեր երանելի Կաթողիկոս ըստ իմաստին՝ Լեբայտ թարգմանած են. «Լեւոնին թագաւոր ի վերայ իւրեանց զհրեշտակն գծախոյ Լեբայտն, որ կոչի ի հայ բարբառ Լեբայտ»:

պիտի զարմանանք այս մասին, որովհետեւ այնչափ հասարակեալ էր այս ուր սովորութիւնը բարբոսներուն մէջ, որ տեսնելով թէ ոմանք կը գայթակղին այն խոսքին վրայ (Թ. 1. 1) որ Սովսէս մարգարէն Լեբայտի կին աւած է. իրենց քանի մի օրինակաց մէջ վոնեցին բանին իմաստը այսպէս. Հաշուեցին Լեբայտի և Լեբայտեցւոյն Քաթողիկոս թիւերը և հաշուարդ տեսնելով 736 ին, այն թիւով տեղը ուրիշ բառ դրին, այսինքն Վիտար Սովսէս, որ կը նշանակէ գեղեցկաբեր և Լեբայտն որ յետ ժամանակաց սովորութիւն եղաւ Լեբայտեցւոյ մէջ վաւ խանակ ասելով թէ Սովսէս Քաթողիկոս (եթովպացի աղջիկ) առաւ, սկսան ասել թէ՛ Սովսէս գեղեցկաբեր կին առաւ, որովհետեւ այս երկու բառերու թիւը ըստ եբրայեանին նոյն էր. այսինքն 736: Լյա սովորութեանը հետեւութիւն կը կարծեն եւս ըստացի բանագէտք Յայտնութեան 666 թիւոյն կիրառութիւնը, ըստ ուրում Յովհաննէս աւետարանիչը, այն աստուածային շնորհք լցուած առաքելաւ, տեղեակ էր արդէն եբրայեցի բարբոսեաց գիտութեանը և սովորութեանը:

Ասկայն մենք, որչափ որ մի կողմէն կըզգանք որ շատերը հաճութեամբ պիտի կարդան այս բանագրական մեկնութիւնը Յովհաննէս Յայտնութեան 666 թիւոյն, միւս կողմէն եւս ինքնին համոզուած ենք որ առաւել կենդանարար է գրուածքի հոգին մեկնել քան թէ բառերը և տառերը, Պօղոս առաքելոյն գեղեցիկ խոսքը յիշելով թէ, «Գիրն ապանակէ, այ հոգին կեցուցանէ»:

Արքան կարեկցութեան արժանի են այն ուղղմելքը, որով Սուրբ Գրոց գիտութեան ոյրբէնն անգամ ուսած չը լինելով շատ անգամ կը յիշ

յեղեն այս հարցումները՝ « Լ'ամայ
կերած պտուղն քնշ էր : Սաղմոսի մէջ
քանի՞ անայր տուն կայ : (Հիտուս քա-
նի՞ անգամ լայաւ : Իսկոմ օթեւանք
առածն քնշ է : (Յովհաննու (Յայտնու-
թեան 666 թիւն ով է : Լ'ստուած քա-
նի՞ անուն ունի, և այն և այն ո : Լ'ս-
տեասկ հետաքրքրութիւնները ամենե-
ւին արժէք չունին մեզ համար, վասն
զի՞ Սուրբ Պրոց հոգին է միայն որ կու-
րող է Վրիտանէի հագւոյն կենդա-
նութիւնն տալ և որովն բաւականութե-
թիւն է և ոչ թէ Վենեդիկոսի կամ՝
Վերոնի անուամբ եղած բացարձակ
թիւները : Վասն զի՝ այս տեասկ բա-
ցարութեանց մէջ մտաւոր հետա-
զոտութիւնը յագուրդ չունի, և եթէ
666 թիւը այսօր Վերոնի անուանը
կուտայ, գուցէ վաղը կամ՝ միւս օրը
մի ուրիշ անուան վրայ պիտի թարգ-
մանէ : Իսկ Ս. Պրոց հոգին անփոփոխ
է և մշտնջենաւոր : Լ'անուան նոյն իսկ
(Յայտնութիւնը և նկատենք : Ի՞նչ վե-
մութիւնն քնշ անպատում միտթարու-
թիւն և քնշ փրկարար ճշմարտութիւն :
(Յայտնութիւնը մի կատարեալ միտ-
թարութիւն է տառապելոց համար
և մի աննկուն զօրութիւն քրիստոնէ-
ական ճշմարտութեան օխոյեաններու
համար : (Յայտնութեան մէջ կը տես-
նենք որ անիրաւութիւնը, որչափ որ
օտակալն և զօրաւոր լինի, երբեք չէ
կարող յաղթանակել երկրի վրայ և
միշտ դատապարտուած է երկրի մէջ :
(Յայտնութեան մէջ կը տեսնենք, որ
ճշմարիտ իրաւունքը մահ չունի, և
որչափ ջանան նենգութեամբ և վրո-
րենութեամբ ճնշել, նա յարութիւն
կ'առնու : (Յայտնութիւնը կը քաջալե-
րէ և կը համուզէ զմեզ, որ բանակալու-
թիւնը, նիւթական տիւր և նենգա-
ւոր դաւաճանութիւններ երբեք չեն
կարող արգելք դառնալ մարդուն այն

ճանապարհն ընթանալու, օւր լ'ստու-
ած կ'առաջնորդէ : Երկար դարերէն
ի վեր աշխարհիս մէջ կատարուած մե-
ծամեծ իրողութիւնները կտարեւել-
պէս կը հաւաստեն ամեն բան, ինչ-
որ (Յայտնութեան մէջ վճռուած է
հազար ութ հարիւր տարիէն առաջ,
այն է, — Ղեմարտութիւնը, Լ'արար-
ութիւնը և Իրաւունքը միշտ յաղթող են : Թո՛ղ բռնա-
ւորները և նենգաւորները իրենց յօգ-
նութիւնն կոչին դժոխոց բոլոր զօրու-
թիւնները և մերեկայքը, երբեք չեն կա-
րող բարոյական զօրութեան իրաւուն-
քը ստել և յաղթահարել : Եւ գուցէ
յիշատենայ, սակայն միշտ յաղթա-
կան է : Թէ և չարագործները երբեմն
կը ծափահարեն՝ ըստ երեւոյթին իբր-
յաղթող, բայց չարագործութեան
վերջը միշտ թշուառութիւն է : Թէ
և երբեմն յաղթական երգեր կը նուա-
գեն նենգաւորները, սակայն միշտ դե-
պի կործանումն կը գիմեն : Սէ (Լեւոսը
ները կարոցին և ոչ նիւթապաշտու-
թիւնը ու խաւարասիրութիւնը կա-
րեն նուաճել ճշմարտութեան աննկուն
զօրութիւնը : Լ'ստ է (Յայտնութեան
հոգին : Հեղահամբոյր Օհն ճշմար-
տութեան՝ Գառն երկնաւոր՝ ամեն
ընդգիմադիր զօրութեանց միշտ պի-
տի յաղթէ : « Ի՞նչ Գառնին պատերապ-
մին և Գառն յաղթէ նոցա ո : (Յայ-
գէ 14 : (Յայտնութեան այս հոգին
է ահա, որ աղբիւր է ոչ միայն բա-
րոյական զգացումներու արգասաւո-
րութեան, այլ և աղբիւր է մարդկա-
յին ճշմարիտ ազատութեան, որ սիրե-
լի գուտարն է Վրիտանէութեան, Ու-
րեմն վերապին կը կրկնենք, որ Սուրբ
Պրոց առան և մեկնութեան քաղց-
րութիւնը ծաշակելու համար՝ ամենէն
առաջ հաքելու է ներքին հագւոյն
ընտելանալ, որ անդարար է և փրկա-
րար :

Հ Ա Ն Գ Է Ս

ՏԱՐԵԴԱՐՁԻ ԱՆՈՒԱՆԱԿԱԶՈՒԹԵԱՆ

ԼՆԵՆԱԿԱՄԻՒ ՍՐԵԱԶԱՆ ՊԱՐԻԻԱՐՔԻ ԽՈՒՆ
ԵԼԵԿԱՆ ՍՐԵՅ ԼՆԵՆՈՅԻ :

ԼՆԵՆՈՅԻ 11 ԻՆ, ԼՆԵՆՈՅԻ ՍԱՐԳԱՐԷԻ
ՄՈՆԱՐԽԱԲՈՒԹԵԱՆ ՕՐԸ, ԿԱՌԱՐԵՅԱԼ
ԼՆԱՔԵՐԼԱԿԱՆ ԼԹՈՒՅՍ ԼՆԵՆԱԿԱՄԻՒ
ՍՐԵԱԶԱՆ ՊԱՐԻԻԱՐՔԻ ԱՆՈՒԱՆԱԿԱ
ԶՈՒԹԵԱՆ ՍԱՐԵԴԱՐՁԻ ՀԱՆԴԵՍԸ : ԼՆ
ՈՒԱՑՈՒԹԵԱՆ ՎԱՅԵԼՈՂ ԺԱՄԵՐԳԱԼԹԵ
ՆԷՆ ՂԵՆԻ՝ մատուցաւ հանդիսաւոր
պատարագ ի ձեռն ԼՆԱԿ ԽՈՍԱՐԱՐ
ԿԱՐԱՊԵՏ ՍՐԵԱԶԱՆ ԼՆԱՔԵՐԼԱԿԱՄԻՒ
Ե ԵՆՈՒ ԱՆԱՐՄԱՆ ՍՈՐԸ ՎԱՌԱՐԱ
ԳԻՆ ԲՈՂՐ ՄԻԱՐԱՆԱԿԱՆ ՈՒՍԱՐ ,
ՍՈՐԸ ԼԹՈՒՅՍ ԺԱՌՈՆԳԱՆՈՐ ՎՃԱ
ԿԵՐԱՆԵՐԸ Ե ԱՅԼ ԲԱՊԱՐԱՅԻ ԱՅԵԼՈՒ
ՆԵՐ ՂԵՆԵՐԻՆ Ի ՎԱՌԱՐԻՊԵՐԱՐԱՆ Ի ՂԸ
ՆՈՐՀԱՆՈՐՈՒԹԻՒՆ ՍԱՐԵԴԱՐՁԻ ԼՆԵ ,
ՍՐԵԱԶԱՆ ՊԱՐԻԻԱՐՔԻՆ : ԼՆԱՔԱՆԵՅԱՆ
ՎԱՌԱՐԱՆՈՐ ԵՐԳԵՐ , ԿԱՐԳԱՅՈՒԵՅԱՆ
ԵՐԿՈՒ ԶԱՌԵՐ Ե մատուցան ԼՆԵ . ՊԱ
ՐԻԻԱՐՔ ԶՕՐԸ ԲԱՆԻ ՄԻ ՀԱՅԵՐԷՆ Ե մի
ՀԱՌԱԳԱՂԵՐԷՆ ԶԱՌԵՐ , ՂՐՈՍ ԵՐԻՆԱԺ
ՖԻՆ ԴԱՌԱՆԳԱՆՈՐԱՅ ԼՆԱՐԺԱՐԱՆԻ Ա
ՌԱՆԱԿԱՐԳ ՎՃԱԿԵՐԱՆԵՐԸ , ԵՅՈՆԵ
ԼՈՎ ԻՐԵՆԻ ԵՐԱՐԱՌԱԳԻՏԱԿԱՆ ՂԵԱԳ
ՄԱՆԵՐԵՐ ԻՐԵՆԻ ՎԵՃԱԿԱՆԱՄ՝ ԼՆԱՐԵ
ՐԱՐԻՆ Ե ԲՈՂՐ ՄԻԱՐԱՆԱԿԱՆ ՈՒՍԱՐԻՆ
ՍՐԵԱԶԱՆ ՊԱՐԻԻԱՐՔԸ ԳԵՂԵՅԻԿ Ա
ՈՒՆԱԽՈՒՈՒԹԵԱՄԸ ԲԱՐԱԼԵՐԵՅ մԻԱ
ՔԱՆԵՐԸ Ե ԺԱՌԱՆԳԱՆՈՐԻՆԵՐԸ Ե ՕՐՀ
ՆԵԼՈՎ ԲՈՂՐ ՀԱՆԴԻՍԱԿԱՆԵՐԸ Ե ԸՆԴ
ՀԱՌԱՐ ԶԱՅՈՅ ԼՎԳԸ՝ ԱՐՁԱԿԵՅ ԱՅ
ՅԻԼՆԵՐԸ : ԻՍԿ ԵՐԵԿՅԵԱՆ մԱՆԱԼ
ՈՐ ՎԱՌԱՐԱՌԱԹԻԱՄԸ ՎԱՅԵԼՈՂ
ՀԱՅԿԵՐՈՅԹ ԵԿԱԼ մԻԱՐԱՆԱԿԱՆ ԸՆԴ
ՀԱՆԱՐ ԱԵՂԱՆԻ ՎՐԱՅ , ՈՒՐ ՀՐԱԼԻ
ՐՈՒԱԺ ԷՆԻ ՆՅՈՆԱԿԵՐ ԲԱՆԻ մԻ ԲԱՊԱՐԱ
ՅԻ ՎՃԱՌԱՆՈՐ ԱՆՁԻՆԸ : ԼՆ ՀԱՅ
ԿԵՐՈՅԸ , ՈՐ ՍՐԵԱԶԱՆ ՊԱՐԻԻԱՐՔԻ

ՍԱՐԵԴԱՐՁԻՆ ԿՐ ԿԱՌԱՐԱՌԻ , ՍՐՈՂ
ՈՒԱԺ Է ԵՐԱՐԱՆԱԿԵՐ ԱՅԻ ՂԵՐԱՆԱՐՈՒ
ԹԵԱՄԸ , ՈՐ ՈՒԱՆՁԻՆԵ ԽՐԱՐԱՆԱԿԵՐ
մԻԱՐԱՆ ԻՐ ԱՆՈՒԱՆԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՄՈՆԻ
ՀԱՄԱՐ մԱՆՈՒՈՐ ԶԱՅԸ ԶՈՒՆԵՆԱՅ Ե
ԱՅԼ մԻԱՅՆ ՎԵՐՈՅԻՆԵՐ ՀԱՆԴԻՍԱՆՈՐ
ՀԱՅԿԵՐՈՅԹ ԽՈՐԻՆ մԻ ԱՆԴԱՄ՝ ՎԱՌ
ՐԱՍԱՌԻ Ի ԿՈՂՄԱՆԷ ՀԱՄԱՅՆ մԻԱՐԱ
ՆԻՅ Ի ՎԱՌԱԼ ԱՄԵՆԵՅՈՒՆ ԼՆԵ . ՍՐ
ԲԱԶԱՆ ՊԱՐԻԻԱՐՔԻ ԱՆՈՒԱՆԱԿԱՆՈՒԹԵ
ՍԱՐԵԴԱՐՁԻ ԱՌԹԻՒ ԳՐՈՒԱԺ ԶԱՌԵ
ՐԷՆ ԳԷԹ ԵՐԿՈՒԱՐ ԱՌ ՆՅՈՒՄ ԿՐ ԳԵՐՈՒ
ԳԵՆԸ ՕՐԱԳՐԻԱ մԵՂ Ի ԽՐԱՐԱՅՈՒՅ ԵՐԻ
ՆՈՂԱՅ Ե Ի ԶԱՆՈՒԹԻՒԹԻՒՆ ԶՆԹԵՐԵՅ
ՂԱՅ , ԽՈՍԱՆԱԿԱՆՈՎ ԵՐԱՐԱՐ ԱՌԹԻՒ
մԻԱՆԵՐԻՆ ԵՆԱ ՀՐԱՌԱՐԱՆԻՆ :

ԽՆԴԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՏԱՐԱՐ ՏՕՆԱԽՐԱՌԹԵԱՆ Տ . Տ . ԵՍԱԿԻ
ԱԶԳԱՆԻ Ս Ե ՕՐ

ԼՆԵՆԱԿԱՄԻՒ ՍՐԵԱԶԱՆ ԶԱՅՐ :

ԼՆԵՐ ԳԵԱՅՄԱՆԵՅ ՎՐԱՅ ԱՆՈՒՐԱ ՈՒ
ՐԱՐԱԿԱՆ ԱՂԵԿԵՐԹԵԱՆԵՅ ՆԵՐԳՈՐ
ԶՈՒԹԻՒՆՆ՝ ԱՅՍՐ ՈՒՐԻՆ ԱՍԻԻԶԱՆԻՊԻ
ԱՌԱԺ Է մԵՂ ՀԱՄԱՐ ԻՆՆ՝ ԱՍԻԻԶԱՆ
ՈՒՐԱՐԱՆԵՐ Ե ԻՆՆ՝ ԱՍԻԻԶԱՆԻ ԲԵՐ
ԿՐԱԿԱՆ , ՈՐ ՂԵՂ ԱՆԱՅՄԱՆ ԿԵՐԱԿԻ
ԵՆԶՈՒԹԵԱՄԸ ՀԱՄԱԿԵՐԼՈՒՄ ԿՐ ԺՈՂՈՎ
ՀԱՄԱԳՈՒՄՈՐ ՀԱՌԱՐԱՆԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆՈՒ
մԵՐ ՈՒ ՎՈՐ ԽՐԱՐԱՆԱԿԵՐ ԱՆԴԱՄԻՆԵՐ : Ի
մԻԱՐԻՆ ԽՆԴԱԿԵՐԸ , ԳԵԱՅՄԱՆԱՅ ՈՒՅ
ԱՌԱՐ ՍԱՐԱՆԱՐՈՒԹԻՒՆՆԸ ՆԵՐԿՈՅՈՅԵ
ՐՈՅ ՎՐԱՅ , ԱՐԱ ՍԵՂ Ի ՎԵՐ ՀԱՆԵԼՈՒ
ԳՐԻՒ ԱՂԻԿԱՐՈՒԹԻՒՆՆԸ ԹԷ Ե մԵՂ
ԽՈՍԱՌԱՆԵՐԻ Ե ձԵՂ ԱՄԵՆԵՅՈՒՆ ՀԱ
ԼԱՌԱՐԻ Է ԱՆՈՒՂՆՈՒՆ , ՍԱԿԱՅՆ ՍՐԱԻ մԻ
ԵՐԱՐԱՌԱԳԻՏԱՆԻՐ ԱՆՀՐԱԺԵՂ ՎԱՐԱՐ
ՅՈՒՅԱՆԵՐԸ Կ՝ԱՌԻԱԿԵ ԱՆԿԱՐՈՂ ԵԼԹԷ
ՈՂ ԼՈՒՈՒՆ , ԳԷԹ ԸՍՈՒ ԽՐԱՌԱՄԱՆ ԱՅԻ
ԳԵԱՅՄԱՆԵՅ ՈՒՍԿԵ ԶԱՂԻՐ , Ե ԱԿԵՐՆԱՆ

կան շարժառիթն հրապարակել ուխտիս լռութեանն առջեւ (թէ և ոչ կարտարեալ հետապօտութեամբ)։ Ըգգ պայմանցս բերմունքէն աւելի Սրբազան Հայր, Չեր վեհանձնական ներու զամուսութիւնը ևս կը քաջայերէ զմեզ, համարձակութիւն տալով մեր լեզուին, դէպ ՚ի յառաջ մղուելու խօսքի մը մէջ, որ իր թոխթոխութենէն վերէ, իւր դուք համագումար հարք, և եղբայրք, մի նկատէք երբէք մեր թեւութեանցը՝ այլ դիտեցէք մեր ներքին զգացումը՝ որ անտարակոյտ ձեր ներքինիս ալ արծարծած է։

Թող գայ այն բանագէտն իւր վեհմեհ հանձար կտորոզութեն ու իւր հետազօտութեամբը մեզի յայտնէ թէ, աչխարհիս պայպութեանը մէջ, Բնչ առարկայ Բնչ զգացման շարժառիթը կրնայ ըլլալ, և Բնչ առարկայ նոյն իսկ մեր աւուրս աւնեցած զգացումը կըլնայ զարթուցանել զգայուն էակի մը ներքինիս։ Թող Սրբեմն գաղանային ծառաստանեայց վրայ ոտոտտելով, իւր քնարին կազմ և պիրկ լարերուն վրայ, կնտնտոցաց թեթեւ հարուածներով թող պատասխանէ հրապարակիւ ժողովեցոյ ականջին թէ, Սեր այս զգացմանց շարժառիթը Սրբազան Հոր դռնեցած երախտեայ վերանորոգումն է, որ մտաց զուգորդութեան կարգու վը յառաջ կը բերէ մեզ, զարթուցանելով մեր հայեցումածքն անցելոյն վրայ և յուսադգելով ապագային, զոր խոստանան՝ մեզ նորա նպատակն ու աշխատութիւնը։ Թող երգէ, նաեւ որ մշտաց անհուն խորհրդածութիւնը, որ և է թեթեւ առարկայէ մը կը հեռուցընէ մեծամեծ խորհուրդներ՝ արոնք միմեանց կը դուգնթանան, կամ անշուշտ միմեանց հետեւութիւնք են։

Եհա այն իսկ մտաց խորհրդածութեամբ, ոյսօր Ս. Եկեղեցոյս կատարած

րած տունէն կը զարթնու մեր մէջ. Ս. Հոր երախտեայ ցանկը, և այս ոչ հեռի առարկայէ, բառ որում տօնեցեալ Սրբոյն անուը կը կրէ և մերս Վեհափառ Հայր, որմէ առեալ կորգ ՚ի կարգէ վերանորոգի մեր մտաց առջեւ նորա անձին պիտանաւորութիւնը, վերտոին նոր տարիի մը մէջ քայլափոխը, որոնցմէ մեր բերկրութիւնը գրգռուելով, չթողուր զմեզ լռութեամբ՝ անշնեղ այս օրս։ Թող ներէն մեզ երկինք որ երկիրը այսօր մեր ձայնին արձագանք տայ, թող ձայնակոյն մեզ քնաբերգուններ, յայտնել իշխանի մը երախտին առ իւր հպատակները, և նորա փոխադարձ պարտաւորութիւնն առ իւր կառավարն։

Իշխան մը Սրբազան Հայր, որ հանրութեան որոշմամբ այն բարձր եւ շքեղ գահին վրայ բազմելու արժանաւորութիւնը կ'ստանայ, ունի պարտաւորութիւններ զոր անընդհատ կատարել կը պահանջէ իրմէ խղճմը տանայ արգարութիւնը, և զոր պիտի վայելէ իրաւամբ հասարակութիւնը, և որոնց գործադրութեան մասին նախ ամենապէրապոյն Վարդին և յետոյ մարդկութեան առջեւ անգառնալի պարտ ունի իւր վրայ։ Ե որուն առաջին պարտաւորութիւնն է, արթնութեամբ հսկել հպատակաց անդորրութեանը, անոր արգելք դնող խնդրեղաւորները բարոյկն բնաջինջ սպառելով, և անհետ առնելով, որպէս զի կարողանայ իրեն հաւատարիմ և իւր իշխանութեան բարգաւաճութեան փափաքող անհատներ հանդիսացընել զանոնք, ուրկէ կախում ունի իշխանութեան մը տակ եղող հասարակութեան անձնիւր անգամոց անպառակտելի միութիւնը, և որ անդրգունել յենարան է իշխանութեան և տերութեան, իշխան մը պարտաւոր

և որ է իր հրամանին ներքեւ գոնուող երկրին պայծառութիւն և խաղաղութիւն պատճառելու համար՝ որ և է օգտուէտ գործերու ձեռնարկել և նախատեսութեամբ անոր վնասուցն առաջն առնելու փոյթ ունենալ, ապագային բարւոքմանն համար կրթութեան, արտադրանքներ, ուսումնարաններ հաստատելով, իր հպատակաց մատակերամ մանկոցն սիրան ուսման շահաւէտ սերմը ցանկըւ, և զանոնք հանձարեղ ու փորձառու դաստիարակաց ինամոց յանձնելով գիտութիւնն ու արուեստն անոնց սիրելի ընելու, որմէ հետեւեիք օգուտը շատերուն հանրաժանօթ է որոնք որ փորձառութեամբ քաջ կը ճանաչեն տգիտութեան հետեւող դժիդակագոյն հարուածները, և դաստիարակութեան ու գիտութեան ինչ աստիճանի օգտակարութիւնը՝ ասով իշխանութիւնն իրեն արժանաւոր խորհրդականներ կը պատրաստէ իւր գործոցը մէջ իրեն աջակցելու և որով միայն կրնայ դիւրաւ յաջողիլ իւր պարտաւորութիւններն անթերի կատարելով, իր հպատակաց առ ինքն ունեցած երախտագիտութիւնը իրաւամբ վայելելու. խորհրդականաց ջերմ ուրախութեամբը միայն կը կորոզանայ իշխանութիւնը, իւր կործանումը փութացնող անագուրայն ձիւղներն ի բոց վարել, ճիւղմարտութեան քողի տակ ծածկուած շղփորթութիւնը խայտառակել, եւ արդարին ուսանիրաւին մեղոնողը քաջ կըռութիւն ընել։ Ս' ասն զի, իշխանութիւն մը որ արժանապէս չ'ճանաչէր արդարը, և համարձակ կը թողու աշխրան ու մարդահաճոյն, Սկիսնոսի տարածութեանը մէջ կատաղի աղեաց խաղալիկ եղող, և ամեն վայրկեան ահապին վտանգաց ենթարկուելու վրայ եղող, անպէկ և անկողմնացոյց նաւուն

կը նմանի, որուն վաղ կամ անագան կործանումն անյուսալի չէ և ոչ մեկու մը։ Ս' ջակիցներէ զուրկ գոնուող իշխան մը կը նմանի ծառատանին այն ծառին, որուն արմատի բոլոր թիւերն որդը կտրած, աճողական հիւթ ծծող աղբիւրները չորացած, և միայն տերեւներուն վրայ նստած ցողի կաթերէն հիւթ կառնու, որուն հակայռաքայլ կը հասնի թարշամութիւնը, տերեւու տօթակէզ ճառագայթիցը վայրկեան մը չ'կրնալով դիմանալ։

Սէկ խօսքով Սրբազան Հայր, իշխանը խաղաղութեան զեփուռ շնչելու և իրեն հպատակաց անուշակ կեանք շնորհելով՝ մոտային աւրախութիւններով հրճուելու համար, ճակատ առ ճակատ դիմագրաւ կանգնելու է աւանայն դժուարութեանց, օգտուէտ գործոց շաւիղ բանալով, և միշտ բարեյարդար ճշմարտութիւնը իրեն առաջնորդ ունենալով։

Ս'սոյն այս պարտաւորիչ զգացմամբ է ո' Հայր, որ կարելի միջոցներն չէք զլանար լգգիտ օգտին համար թէ ներկայ և թէ ապագայ վիճակաքը նկատմամբ. Ձեր իշխանական նախնական, ու Սրբազան պարտաւորութիւնը կը յարգէք անթերի գրոշնուելու ջանիւք, որ պիտի պսակէ անշուշտ Ձեր իղձը։ Ձեզ հետեւող հասարակութեան ներկայ վիճակին բարւոքելուն ջանալով, աջակից առաւծէք Ձեզ պատկառելի ուկրախ Սրբ. միաբաններէն, և կը ճգնիք նեղ վիճակի մէջ անգամ բարւոքութեամբ յառաջանալ ազգաց առջեւ պատուահական խոշնգասները ցրելով և առ ոչինչ համարելով, որոնք կրնային արգեօք Ձեր ընթացիցը մեծ արբելքներ դնել, ասկայն փշեցիք զանոնք անկառելի հարուածներով, բաւական է որ Ստուածային նախախնամութիւն

նը Վզգիս ապագային վրայ չէթալով
Ձեռնառու և օգնական ըլլայ Ձեր բա-
րի նպատակաց յաջողեալն և որուն ի
տրոտէ կը փափագէ հաստատութիւնս
մեծ յոյս սնուցանելով . տոնն եր-
կինք, որ ժամանակ յառաջ այն ա-
ռուր երջանկութիւնն ալ վայելէինք,
մեր յուսոյն պատկուելովը ։ Վշա-
գային բարւոքմանը փութալով մեծ
հոգ տարիք գպրոցիս հաստատու-
թեանը, որով անշուշտ հաստատուն
յաջողութիւն մը պիտի ունենայ ալ-
գիս տունը փանսւցս մէջ ։ որով և ար-
գի մանկուկները աւսմամբ գատտիս
բախուելով, ապագայ ժամանակին Վե-
գրս ձեռք բերած պիտի ըլլայ ինչ որ
հիմայ կը գգայ թէ պէտք է և չունի-
պիտի ձեռք բերէ այն գատտիսա-
կութիւնը որ միտարմայն կրթութեամբ
բը հոգին ալ կը սնուցանեն , պիտի
ձեռք բերէ այն մտային կորովարիք
անտութիւնը , արով իրեն ընթացից
հետեւանքը պիտի տեսնէ , և չարէն
խորշելով բարւոյն մէջ պիտի մղուի .
պիտի ձեռք բերէ այն սէրը, որով բո-
լոր հանրութիւնը ամենայն մասամբ
ի մի պիտի յօգին անբաժան կերպիւ-
յառաջանալու ամենայն պարագայ
իւր ։ Ձեր պարաստարիչ գրպանման
է Սրբազան Հայր, որ Վզգիս ապա-
գային ազեալալի ճակատագիրը անհետ
ցրելու համար ջան և գործ չէք խնա-
յեր երբեք անոր նոր սերունդը բու-
ստւորութեան և յառաջողիմութեան
շաւիղը մտածանելու ։ որոնք անշուշտ
իրենց Հայրերուն նեխեալ վէրքերը
բուժող անհատներ պիտի հանդիսա-
նան , որոնք պիտի սովորին այն գատտի-
արակութեան ձեռքով , իրենց տո-
Վզգին և առ Հայրենիս սննցած
գարտաւորութիւնները , քաջ պիտի
ճանչնան այն պարտքերը կատարելու
հետեւորդ պատկը ։ Վ երջապէս Վ

հափառ Տէր , ժամանակին պահանջ-
ման համեմատ քաջ և Վզգատէր հով-
ուի մը վերաբերող որ և է շահաւե-
ծիրքերը կը ցուցնէք Ձեր ջանիցը և
եռանդեացը մէջ ։

Հոր մը այս տեսակ բարիքն յի-
շելով օրդւոյն ուրախութիւնն ինչ
ատրիճանի կրնայ ըլլալ . թող Սրբե-
ռս վերտին ձեռք առնէ իւր քնարը
և երգէ որդւոյն բարեմաղթութիւնը
ի վեր յերկինս . թող կոչէ դարձեալ
լին Նոստւած զօրաւիգն և օգնական
իւր Հօրը ջանիցը և վաստակոցն .
իմոյ երգէ բացարձակ թէ որդին
ի՞նչ փոխադարձ պարտաւորութիւն
ունի կատարելու . միթէ անոր իրա-
ւոնքը չէ խնդութեամբ տանել անոր
տարեգարծի յիշատակը , միթէ իրա-
ւունք չէ որ անանձնայթ թափանձա-
նօք խնդրէ յերկնից որ երկայն օրեր
չստ տարիներու չըջաններ պարգեւէ
իւր Հօրը այսպիսի բարեբաղութեան
ցը փոխադէն ։ Սրբեմն ինչո՞ւ չք բարձ-
րացունենք մեր Ձեռքերն առ Նոս-
տւած ։

Վննագութ Տէր , ընձ մեր
պաշտատանաց . կարկառէ քու ամե-
նազօր բազուկդ մեր Վեհագիտա Հօր
վերայ . տո՛ւր յաջողութիւն նորս ա-
նայն Ձեռնարկութեանց և կատա-
րումն իր բազմանալը , տո՛ւր կաղաչեմք
գրթաւատդ երկինք անաբ երկար ա-
մաց չըջաններ , որով կարող ըլլայ իր
ցանկալի նպատակին հասնելու ։ Հը
նորհէ սէր ու միութիւն պատկառե-
լի միաբանական ուխտիս . քան զի ուր
սէր ։ հոն միայն միութիւն - ուր մի-
ութիւն անդէն և յառաջագիմու-
թիւն , արով միայն կարող ենք Վստիս-
նամութեանդ առ մեզ ունեցած է
բախտիքը ճանաչել և վայելել , իւ-
տուր մեզի երկայն արեւ Սրբազան
Հօր հովանոյն ներքեւ երջանիկ յա-

նախագիծութիւն վայելելու :

Ի նդունեցէք Սրբազան Հայր, Ձեր որդւոյն ներքին զգացմանը թարգման հոնդիսացող, այն աղքատիկ գրութիւնը, որ կը նուիրէ ակնածաբար Սրբազնութեանդ յառուր տօնիս Եսայեայ կայծակնամաքուր սուրբ մարգարէի, նորա առ Աստուած բարեխօսութիւնն հայցելով Ձեր վրայ :

11 Յուլի 1868

Դիմող Սարգսեան

(Յերոսաղէմ)

Կեանքայի :

ԱՄԵՆԱՊԱՏԻ ՍՐԲԱԶԱՆ ՀԱՅՐ

Նախախնամութեան մեզ պարգեւած բնական զգացումները կը ստիպեն զիս այսօր այս շքեղ հանդիսին մէջ յայտնել ինչ որ կը յղանայ խորհուրդս և ինչ որ մտքէս կը ծնի :

Վարդ՝ որ ի բնէ անտի բարի արուրած մի է, միշտ պէտք է աշխատի բարերարութիւն ընել բոլոր մարդկութեան, Այս բնութեան անհրաքելի օրէնքն է և մարդուս բուն պարտքը. քանզի եթէ մարդս ի բնէ չար լըլար, չարիք գործած ատենն ալ համարձակ կըլար և գողտնի հնարից չէր դիմէր : Աստի յայտնի է որ չարը կամ չարիքը մարդկային կրից հնարքներ են կամ բարութեան պակասութիւնը : Մարեբարութիւնը մարդուս բնական ձիրքն է, զոր չը գործադրողը միշտ կը զղջայ, կը հառաչէ և ապերժանիկ է, եթէ նորա սրտի մէջ նսեմացած չէ չորութեան մշուշով այս զգացման վառութիւնը. մանաւանդ աւելի ցաւ կը զգայ այն ատեն, երբ գործադրել կը սկսի և ուրիշ դիմակայներ զայն կ'արդիւնն : Այլ սակայն նա իւր նպա-

տակին հասած կը համարի, երբ իւր բարիքը դժուարութեանց կը հանդիպի. և քանի որ այն աղիւս զգացման եռանդը նորա սրտին մէջ անշիջանելի է, անշուշտ պիտի ըլլայ օր մը, որ յաղթելով ամեն դժուարութեանց պիտի գործադրէ իւր կամքը և պիտի հասնի իւր վեհ նպատակին : զի կամքը և գործը աննկուն զէնքեր են, որոնց զարութեան առջեւ ամեն բան իբրև ապակի կը փլչի :

Վեհափառ Տէր, քաջ գիտեմ, որ Դուք արդէն ճանչցած էք բարերարութեան բնական պարտաւորութիւնը և նորա զանազան բաժանումը, զոր չեմ ուզեր հասկնել, այլ սա միայն հաստատապէս կրեմ որ. բարերարութե գլխաւոր կէտն է մարդկութեան օգտի և յառաջագիծութեան համար աշխատելը, որ ըսել է մարդկութեան համար աշխատիլ, զի մարդկութիւնը՝ աշխատութեան — այն անգութ դահլիճին, այն խաւարի իշխանութեան — ձեռքէն մինչև որ չը փրկուի, կարող չէ յառաջ երթալ, ալ այն տխուր և խեղճ վիճակին մէջ միտով կը մարին նորա սրտի մէջ մարդավայել զգացումները, կը նսեմանան իւր բնական ձիրքերը և կը պակասի նորա դատողութեան զօրութիւնը, և այնուհետեւ ինչ որ ալ գործէ, վնասակար հետեւութիւն կ'ունենայ. զի խոհուն դատողութիւն չէ, և ահա այն գործնէ որուն չարիք կ'ըսուի և զայն գործողին ալ չար : Ուրեմն մարդս որ ի բնէ քարի է, յաւրութենէ զգուշացնելու և փրկելու համար աշխատելը՝ բարերարութեան մեծ կէտն է :

Վեհափառ Տէր, մեկը որ այժմ Ձեր այս բարի աշխատութեան, այս բարերարութեան արդիւնքը կը փայլելնր, ի՞նչ պէտքէ ընենր, ի՞նչպէս յայտնենր՝ մեր անպայման գոհունակու-

Թիւնը Չեզ. Չեզ՝ որ կործենս վե-
րին Տեղու.Թեան ազգեցութեամբ
արժանապէս կը կրէք Չեր վայ
մի այնպիսի նուիրական անուն, զոր
իւր վայ կրողներէն մէկն ալ դարերէ
ի վեր անմոռաց կը յիշատակուի, ինչ
պէս այսօր ալ նորա անմահ անուան
յիշատակը Հայաստանեայց առաքե-
լական եկեղեցին փառաւորապէս ոտ
նակմբեց, Չեզ՝ որ Վուք ալ նոյն Վար.
գարեին պէս, Չեր անուան իմաստին
համեմատ, գործքով եւս կաշխատիք
փրկել մեր ազգի մատաղ սերունդը
ազխտութեան խաւար խորխորատէն.
ուրկէ խալելու համար լոյս և սան-
դուխ պէտք է. լոյս՝ ճշմարիտ գիտու-
թեան, և սանդուխ՝ բարոյական յու-
ռաճաջ իմութեան. որպէս զի խաւարը
հալածուի և ընթացքը դէպի վեր ուղ-
ղուի, որով և կարողանանք փրկութի
գտնալ. Այս, Վուք կ'աշխատիք խրա-
խուսել երիտասարդութիւնը դէպի
յուսումն, առանց վճատելու այն ա-
մեն դժուարութիւններէն, որոնք բը-
նականապէս կը պատահին աշխա-
թեան ուղիւ: Վանգի գործ մը որ աշ-
խատութիւն չ'ուզէր, որ դժուարու-
թիւն չ'ունէր, այն գործը տրեք ալ
չ'ունէր և բարիք մը չէ. Զարու.Թիւնը
և մարտութիւնը միայն դիւրութեամբ
և առանց մեծ աշխատութեան կրել
լայ: Սակայն սուր և կիրթ դատողու-
թեան տէր մարդիկը միայն կարող են
երեւակայել նորա ազեղալի հեռի ան-
քները. «, « Վուք էք: Վեհովառ
Տէր, որ կ'աշխատիք շնորհել մեզ լոյս՝
գաղափարներ տեսնելու, սանդուխ՝ վեր
ելելու, ուր և վահան՝ բարւոյն դի-
մակայները խորակելու, որ մի միայն
ճշմարիտ գիտութեան և դատաւարա-
կութեան պաշտօններ այնքաւ ձեռք կը
կտարաւուի: Աշխատիք վերջապէս որ
բարոյական կենդանութեան քաղցր զե-

փուռը շնչէր, որ ճշմարտութեան և
քրիստոնէական ուղիղ սկզբանց մէջ է,
զորս կը վայելէ մինչև ցարդ և կը հաճ
բարեմբ մեր մտաց շանմարանին մէջ. կը
ձգնիք որ արթննան մեր իմացական
կորուստութիւնները, որպէս զի գիտնանք
թէ՛ մարգս Բնչ է. որով և կարող
պիտի ըլլանք պիտանի անդամներ ըլլալ
յօգուտ ազգութեան և ի պարծանս
Չերդ Սրբազնութեան:

Վեհովառ Տէր, հաւաստի ենք
որ Վուք Չեր անգին բարերարութեց
փոխարէն ուրիշ բան չէք ուզեք և
մենք ալ ուրիշ փոխարինութիւն չենք
կարող բնել, բայց միայն մեր փոխարե-
նութիւն պիտի լինի ճշմարիտ գիտութե-
լուսով լուսաւորելով թուե՛ն զէնքով զե-
նուորիչ և քրիստոնէական անթառամու-
անուշահատ ծաղիկներով զարդարուիլ
չք խաբուիլ բնաւ այն իմաստկութեւն
ներէն, որոնք կարող են երիտասար-
գութեան փափուկ գաղափարները
խանգարել և ապականել: որով և ան-
պիտան մարդակերպ հրէշներ կաղնել:
Այ, չը պիտի խաբուինք, քանզի մեք
Տէրը զանոնք ճանչցուց մեզի: « Վ գոր-
ծոյ նոյա ծանիլիք զնոսադ:

Ինդունեցէք ուրեմն, Սրբազան
Իտրերար, մեր երկու խօսքը որպէս
ճշմարիտ յայտարար երախտագիտու-
թեան և որոնք ապացոյց թող լինին
որ մենք պիտի վարուինք համեմատ
այս ըսածներուս, որոնք անստորակոյժ
փափաքելի են և Չեզ:

Ինդունեցէք նաև, իբրեւ հաւա-
տիք մեր ուրախական զգացմանց, ինչ
որ առթիւ ունեցանք խօսելու Չեր յի-
շատակաց արժանի անուան տարեգար-
ծի աւուրս մէջ, ուր կը նուիրենք մեր
որդիական խոնարհութիւնը, շնորհաւա-
րելով այս օրս և մաղթելով վերին Վա-
խանեմութեանէն երկարատեւ կենցե-
ղ և երջանկաւէտ խաղաղութք պահ-

պանել զճեղքնդ հսկանեալ ամենա
զօր Աջն իւրոյ :

1868 Յունիս 11
Յերասայէմ
Կ. Տաթևան Ե.
Ղարախանյան Լ.
Ե. Ս. Սահակյան :

ՈՒՆԵԶՈՒՄՆ ԸՆԶԻՆ

(Ըարուսկութիւն տես . Թիւ 6)

Սարգուս իւր անձին համար մտաւ
ցածին յատկութիւններ ստեղծելն՝
ինքզինքը լիովին չը ճանաչելու հետե-
ւանքն է , և ինչպէս կրնայ իմաստուն
կոչուիլ այն որ միշտ աւելի կամ պա-
կաս ինքզինքը խտրելու կը հետեւի .
մարդկային ընկերութեան մէջ ինչէ-
րաժեքս , ինչ դեր է որ կը խաղամ
ընկերութեան մէջ , այս հարցումները՝
որոնք խիստ կարեւոր են մեզ համար ,
և որոնց մասին արդէն գրագուստ
ենք մեր անձնասիրութեանէն , ուստի
այս հարցումներուն օրինաւոր պա-
շտասանելու համար , պէտք է հանա-
պօղորեալ մեր սրտերու մէջ անցած
ները մանրախուզել նկատել . Եւ երբ
մեր սրտի ամենազաղանի խորհրդուն
կընտելանանք , երբ կարող կըլլանք թէ
ստորին և թէ բարձրագոյն շարժաւիժ-
ները նկատել , և երբ ուշի ուշով կը
տորվինք հսկել այն զանազան զգացում
ներուն , որոնք մեր որոշումները կը
վճռեն և մեր խօսքերը կը թելադրեն ,
այն ժամանակ կ'ունենանք զմարդիկ
կշռելու անսխալ և մեր վստահութեա-
նը արժանաւոր կարգադրիչ մը :

Այն մարդը որ խղճի մոռք չը
քններ , թող երբէք իւր ընկերը դա-
տելու փորձ չը փորձէ անոր խօսքե-
րուն և գործքերուն նայելով . վասն
զի այս պարագայիս մէջ իւր գաղտ-
նութիւնը անշուշտ անկատար , հարե-

ւանցի և ըստ երևոյթին միայն եղած
կ'ըլլայ : Այն անձը՝ որ իւր զգացմունց
աղբիւրը ստուգելու չը ճանաչեր , ինչ
պէս կրնայ սարիշներուն սրտի գաղտ-
նիքը թափանցել . իսկ նա՝ որ ինքզին-
քը հիմնովին ճանաչած է , անշուշտ
պիտի գիշտի իւր նմանիներուն յան-
ցանաց ներողամիտ գտնուիլ , կոնֆու-
մաբերելով իւր անձնական տկարու-
թեան տխուր յիշատակը . և միանգա-
մայն պիտի խուսէ այն պատիւը գովեալ
ներէն , զորս մեծ ազդողական յօդս կը
բարձրացնէ հանրութիւնը . վասն զի
գիտէ իսկ թէ որչափ քիչ է իրական
արժէքն այն գործերու մէջ , զորս կը
գովեն մարդիկ . և թէ որչափ կարեւ-
ցութեան արժանի են այն բազմաթիւ
թշուառները , զորս աշխարհը կը գա-
տապարտէ : Այն զի յափշտակիչ պա-
շտպաններ , եռանդոտ արիւնք և ասա-
տիկ պիտոյքը՝ շատերուն տեղի կու-
տան իրենց անձն խոցող մոռնալու ,
և կը մղեն զմարդ այնպիսի գործի մը
որոյ յիշատակը ջնջելու համար մար-
դուս բովանդակ կենաց արաշխարհ
թիւնը չը կրնար բաւական ըլլալ :

Ենթերին ճանչելով՝ մարդկային
բնութեան ճանաչումը կըմբռնենք ,
և մարդկային բնութեան ճանաչմամբ
ուրիշ մարդկանց վրայ իշխանութիւն
և ազդեցութիւն կրնանք ունենալ :

Իւրաքանչիւր մարդ իղծ մը ունի
մարդկանց վրայ ազդեցութիւն ունե-
նալու , և այս ազդեցութիւնը թէ մեծ
ըլլայ և թէ փոքր մեր երջանկութեան
կարեւոր է , վասն զի ինչպէս կրնանք
ապրիլ առանց մեր նմանիներուն օգ-
նելու : Եւ ինչպէս կրնանք հասարակու-
թեան մէջ օգտակար բան մը յառաջ
տանիլ , եթէ չենք կրցած՝ գէթ մեր
ընելիք գործին համար անոր մէկ բա-
նի անդամաց հաւանութիւնը ստա-
նալ :

կարողութիւն և գիւրդապէթ . Ուրեմն ի՞նչ է պատճառը որ այս գէպքին մէջ և ուրիշ շատ պարագաներու մէջ ըստ ծիգ և ըստ ծիգ վրայ շատ անգամ կը գգուիս և այնչէս յանձնապատասխանութեանդ իսկական շարժառիթը , որով խիստ շատ անգամ սխալման մէջ կ'ընես . ո՞չ ապաքէն քողարկուած սնա պարծութիւնդ է , որ զքեզ կարողութեանդ բարձր գործերու մէջ մղելով հանրութեան առջեւ կը խայտառակէ , կամ գողտղութիւնդ է զոր թէպէտ և չ'ունիմ կըսես , սակայն անոր գերի եղած ես , և վերջապէս քու մաշիչ և անյաղ մարմնապաշտութիւնդ է , որ պատճառ կըլլայ բոլոր բարի յատկութիւններդ հեղձուցանելու :

Ըրդ՝ եթէ ճշմարտութիւնը ճանաչելու համար քեզմ' փափաքով մը սրտիդ խորերը իջնա՞նք անշուշտ զանազան ըզգացմանցդ . ճշմարտ աղբիւրները մեր կապարանոց պիտի հանգիստնան քեզ , և եթէ այն աղբիւրները գտնելէդ վերջը տակաւին կը վարագուրես , կ'ստեղծելով որ հանրութեան առջեւ պառիւզ կ'աղարտի . այն ատեն անձնու պահ մը կըլըսավան զի մահկանացուաց գիտութեանէն ծածկելու նպատակաւ ծարակիչ վերք մը սկսով ու ծիրանիւով ծածկելն ազէկ է , թէ անոր բժշկուելուն հոգաւորը ըլլանք , այն վերքը որ մարմնիդ պիտի սպառէ : Ի՞նչ արժէք կրնայ ունենալ մարդկանց քեզ տուած յարգն ու պատիւը , քանի որ դու ինքնին անարժանութիւնդ ըսկզգաս , և քաջ համոզուած ես որ մարդիկ այդ մեծարանքը քեզ չը պիտի տա . յին եթէ ճանաչելին զքեզ այնպէս՝ ինչպէս դու կը ծանաղես զքեզ :

Ուրեմն՝ պէտքէ համոզուիս որ իրօք կատարելութեան զուրկ ես , քանի որ ուղիւ քննութեամբ զգացմանդ և գործոցդ մէջ զքեզ յանցաւոր կը դա-

տես և անարժան մեծարանոց . նա մանաւանդ Մտուածոց չի խաբուիլն ալ կը զգաս որ ծածկագէտն է և կը տեսնայ այն օրհուրը զորս չ'ես ուղեր մաքրել քու անձէդ :

Լաւ-նախիք

Յ . Ս . Կեօնի-ճէմն :

ԲԱՆ ՏԱՐԱԳԻՐ ՈՐԴԻՆՑ ԱՌԴԵԿՈՐՈՅ ԱՆ ԱՆՆՈՒՆ :

Ինչէր , Երի , դարուց հետէ ,
 'ի խոր թախիծ կաս համակեալ ,
 Լ՛հ , երբ արդեօք դարման վշտացդ
 տայցն Նշիկիք գլխաւորեալ :
 Լթէ հնար ինչ իյէ քեզ ,
 անպատուակ , մի պատ 'ի պատ ,
 Լոս , ժրտեմ անձուկ 'ի սիրտ ,
 Թշուառ որդիս քո խանդակաթ :
 Լաւ է քեզ , ո՞չ , մի բարդ 'ի բարդ
 կուտէր զհոգ քո 'ի գլուխ :
 Վանդի բնաւ ոչ ժուժէ սիրտս ,
 հանէ թառազ զերթ հրաբու զիս :
 Ըրդ՝ մի դար , մայր իմ Երի ,
 ահա մերձիմ 'ի գուրս շիրմին .
 Տուր ինձ խրախոյս գլխաւ սիրով ,
 և զերծո զիս յալեաց վշտին :
 Լ՛հ , մի գուցէ տարաժամ արդ՝
 գահալիմեալ լքանիցիմ ,
 Չե ուրախ լուր կենդանութեանդ
 հեղեալ բացուաւ 'ի յունկն իմ :
 - Լ՛հ , ես լքեալ Լ՛նիս չիմարդ
 այլ կարիցեմ ժուժալ երբեք
 Յոգունց վշտացս , որ օր քան զօր
 սիրտ իմ առնեն տատիկ բեկ բեկ :
 Բարձաւ իմ թագ , բարձաւ իմ գահ ,
 բարձաւ վեհ փառքս խոյառ ըս
 պուս ,
 Հիմն 'ի յարե տապալեցան
 պարիսպ և շէնքս ամրակուսք :
 Օ հաղար և մի Նիկեղեցի ,
 հանդերձ կահիւքն ճաշխարհիկ

Ահ, թշնամիք աւար սպողա,
արարին մերկ թողին այժմիկ :
Սխիթարիչ ինձ աւասիկ
լինին միայն դառն արտասուք,
Փոխան դարաց քաղցրանուագ,
վայնն ահա տիրադէմ՝ բուք :
Թեւ զթռչնոց առեալ որդւոցս,
սրացան անդարձ յօտար աշխարհ,
Հանդիլ փութով խուն երամովք
իւրեանց, ի վայրս ուրեք անահ,
Յաւտով մինչ յայժմ անթիթ
մնամ կարօտ նոցա տեսնի,
Գոյժ բօթաբեր միայն լսեմ,
գոյժ աղէտից որդւոցս սիրուն :
Այլ արդ ոչ մի սպեղանի
օգտէ վիրացոյ յոյժ շարաւուս :
Սինչ ի վերուստ Աջն անեղին
ոչ շարժեցի ի դէր ի գութ :
Այսբան ահա, ով պատանի,
հերիքացիս լսել յինէն :
Երթ, հանապաղ փառն իմ դարման
արգահատեան, հայցեն յԱ՛հն :

Կ. Բարոնասիան Ա.
Դաս. Վարդապետի :

ՆԵՒՆԵՆԸՍՈՒԹԻՒՆ

Վթթարտ հարուստ և երջանիկ
ծնողաց զաւակ էր. բայց դժբաղդ ե.
ղաւ զանոնք կարնցնելով, և նոցա մա.
հէն յետոյ շատ ուրիշ թշուառութիւն
ներ ունեցաւ : Շատ անգամ ամենա.
տխուր վիճակի մէջ գտնուեցաւ, ան.
գութ ցաւերով և չքուորութեամբ
ճնշուած, որոյ երբեք վարժած չէր :
Ինքզինքը խռովայայ և յուսաբեկ վհա.
սութեան մը տուաւ և մանկական
փափուկ հաւատաբքն հետ իւր սրտին
խաղաղութիւնն եւս կորցուց :

Սակայն իրեն բարի մտածմունք մը
եկաւ և ինքնիրէն ըսաւ. վերջին ճիգ մը

ալ ընենք, վազենք թէաֆրօնին քով,
այն բարեացակամ մարդուն որ մեր
ողայութիւնը զարգացուց : Ետուած
անոր տուած է իմաստութեան ձիւք և
բարի խորհուրդներ : Կարելի է որ խը.
րատէ դիւ և բեկեալ հագիս կաղզու.
րէ : Երիտասարդը արգարեւ վազեց և
իւր վարժապետին քով հասաւ : Կիտա.
իւր սրտին ունեցած ամենատխուր վի.
ճակը նկարագրել ասելով, «Տխուր մը
տածմունքներ իմ հագիս կը մթնոյր.
նեն և այժմ եկայ խոտովանելու որ՝
տարախոյս ունիմ ես Ետուծոյ նախախ.
նամութեան վրայ, որ գուցէ չի հո.
ղար իմ կենացս համար : Ես ստիչեմ
շատ դժուարին է ինձի համար հաւա.
տալ այս որանչելի նախախնամութեա.
նը, որ միանգամայն կը կառավարէ բո.
լոր տիեզերքը և կը հսկէ առանձին
ամեն մէկ արարածի վրայ : Իմ օղայութե.
անս բարեկամ, դուք իբրեւ հայր
և առաջնորդ ուղղեցիք իմ առջի քայ.
լերս, այժմ կ'ուզամ ուսանելու վեր.
ջին դաս մը, օչնէ ինձի՝ եթէ կարող
ես հրաշքով մը իմ կասկածներս փա.
րատել : Թէաֆրօն պատասխանեց :
«Ինձմէն աւելի թշուառութեանդ վը.
րայ ցաւող անձ մը չը կայ, և քու հոգ.
ւոյդ վրդովմունքը գթութիւնս կը
շարժէ : Ի սէ, ես կը կարծեմ՝ որ դու
առանց դժուարութեան կը հասնաս
Ետուծոյ հրաշալի նախախնամու.
թիւնը և կանգորոպցնես քու օրտիգ
յուզմունքը, երբ գեղեցիկ մտածու.
թեամբ կը բարձրանաս առ Արարիչն
արարածոց :

«Եւ տեսնես դու այս արեգակը՝ որ
երկնային կամարին վրայ է. չի տարա.
ծեր արդեօք իւր ճառագայթներուն
հետ միանգամայն լոյս և ջերմութիւն
լեռներու վրայ և ձորերուն մէջ, ծա.
վու վրայ և ցամաքի վրայ, հողին մէջ
ինկած ամենափոքրիկ սերմին վրայ, և

վերանայնու եղև նախապետներուն վրայ :
«Այդ» եթէ արեգակը, որ միայն
տիրարնչան մ'է ամենակարող Վարչին,
այս տիրազերական ազդեցութիւնը կը
նէ, ինչպէս յաւիտենական սէրը և
ստաւաւածային վերին կարողութիւնը
չը պիտի ընէ աւելի մեծամեծ բարիք
ներ :

«() Ննէ նոյնպէս միտք» որ կենդանի
է և կը խորհի բաւ ներսի գիշ : Ս'ի և
նոյն միտքով միթէ չէ՞ն ըմբռնել ինչ
պէս ամենափոքր առարկաները նոյն
պէս ամենամեծերը, ինչպէս ամենա
հեռաւորները, նոյնպէս ամենամերձաւ
քաղաքները, ինչպէս անցեալ փորձերը
նոյնպէս ապրումնի նախատեսութիւն
ները, ինչպէս երկնակամարի վրայ եւ
զաւծ լուսաւոր գունդերը, նոյնպէս
փաշի մէջ սողացող գեռուներ : Այժմ
մարգկային միտքը՝ աստուածային լու
սոյ մէկ կայծ մը ըլլալով, այս հրա
շաքի կաքողութիւնն ունի, միթէ զար
մանանայի՞ք ե որ յաւիտենական և ա
ռաջին լոյսը աւելի մեծամեծ հրաշք
ներ գործէ :

Թէ՛ անփոքր այսպէս խօսելով՝ լռեց
և կորեկից գթութեամբ մը իւր ա
շակերտին նայեցաւ : Յետոյ կրկնեց
«Արեւի թօթթարտ, միթէ դժուա
րի՞ն է քեզ հաւատալ, որ Մտուած,
որ մեր գլխու մտքերը հաշուած է,
կարող է հոգալ բաւ կենացդ համար
և ուղղել քո ընթացքդ 'ի բարին » :
Այդպէս ասելով որ Մտու
ածոյ նախախնամութեանը վրայ կաւ
կամ ունէր, խորին յուզմամբ մը պա
ռասխանեց, «Այո, այո, կը հաւա
սամ ես, օգնէ Մտուած իմ և Տէր,
օգնէ իմ անհաւատութեանս, որ այ
սուհեակաւ 'ի բոլոր սրտէ հաւատամ և
պաշտեմ գրեցի » :

Ինչպէս ասելով իւրապէս Մ.
Կալանդարեան աչ. գիւղարանին վարդապ
Արշ. Յակոբեանց :

ԿԱՐՃ ՃԱՆԱՊԱՐՀՈՐԴՈՒԹԻՒՆ ՅԱՍՈՐԻՍ

1866 Հոկտեմբեր 16 կիւրակէ օրը
սրբոյ Աթոռոյ վերաբերեալ փոքր
բայց կարեւոր պաշտօնիւ մեկնեցանք
սուրբ Արուստղեմէն և հանդիպելով
Աթմէյու Վանուց՝ Յոպպէյու Վան
քը հասանք : Գաղղիոյ Ս'իսաթի ընկե
րութեան շոգենաւը Յոպպէյու դի
մաց իւր խորախին վրայ կը սպասէր :
և միտեցամոյն պատրաստ էր զմեզ
ընդունելու : Այդպէս երկաթը առ
նելով յաջող նաւարկութեամբ՝ ա
ռաւօրը կանուխ Պերութի դիմաց
խորտիւց : Այս տեղ չեմ ուզեր յի
շել մաքրանոցին (քարանթինայի) մէջ
քաշուած նեղութիւնները, որ դժ
բաղդ ճամբորդաց կը պատահի : Պե
րութ, ըստ հնոց Պերթիթու կամ Վե
րիսան ձայնեալ, բարեւէն և անուանի
քաղաք Փիւնիկիեցոց, որ առաջին
դարերուն մէջ իրենց վաճառակա
նութեամբը աւելի ծաղկեցողցեր
էին, չեթէ միայն այս, այլ բոլոր այն
քաղաքները որոնք իրենց իշխանու
թեան ստակ կը գտնուէին, թէպէտ
այժմ ևս քաղաքս առաջինէն աւելի
գեղեցիկ և բարեկարգ կը տեսնուի իւր
նորանոր և հոյակապ շինութիւննե
րով և ընդարձակ ու յարգարուն փռ
ղցներովը : Հին քաղաքը պարսպա
պատ է որոնք տակաւին կ'երեւին :
բայց այժմ՝ քաղաքին դիրքը, ընդար
ձակ բլրակներու վրայ տարածելով,
հին պարիսպն խափանեալ են և շատ
տեղերը կը քակեն : Օրմեզդերէն կե
րեւի հին բերդը՝ վաճառականութիւն
ծաղկած է : Արուստղեց հեռու գրե
թէ Մարտի առաջին նաւահանգիստն
է : Ինակիւք խառն են, Տաճիկք, Յոյնք
Սաւանիթք, Հոսթիէական Յոյնք, ու
բոնց շատերը 1860 թուին իրենց մեզ

րիսը եղեղեցւոյն ծոցը դարձան և Կան
և Լժերիկացի բողբոսկանք Երեւելի
են հայակազ եկեղեցիքն Լատինաց և
Ռուսաց, ժողովարանն բողբոսկանաց
ծաղկած է ուսումնականութիւն յաճա
խութիւն ուսումնարանաց և տպարանաց,
որք զանազան կողմերէն ուսմանք սոր
վելու առտ կը փութան և Երասի արքե
պիսկոպոս Զուռաց և Խրաքանչիւր քը
րիստոնէայ ազգաց տեսուչներ Զաստ
րակ լեզուն Լրաբարաց է, բայց կը
խօսին յունարէն Գաղղիերէն և խօսե
լէն երբեմն և Կայ նաեւ փոքրիկ վանք մի
Լճիկա Զայց սուրբ Լճան անուամբ,
1851 թուին որոյ Լժուայս ի գնաց
առեալ յաւուրս Զովհաննէս Պատ
րիարքի Օմիւսնացւոյ, որոյ տեսչու
թիւնն արդոյ Լժուայս կառավարու
թեան կը վերաբերի, և տեսուչ վար
դապետ մի կը նստի քանուած պան
դուխտ Զայցազի ժողովուրդը հոգե
ւորապէս մխիթարելու համար ։ () Կը
և կլինայն բարեխառն է ։

Պետութ քաղաքէն ամառս 29 ին
մեկնեցանք շոգեմաւով և հասանք ի
Լաւոդիկէ, թարապարուտի նաւա
հանդիսոր միայն հանդիպելով ։ Ի ծու
վեղին կան քանի մի տունք և մի
րանոց և կրօնիք, մաքսատուն և աւե
րակ բերդն, որոյ մէկ մասը ծովուն մէջն
է ։ Բուն Լաւոդիկէ քաղաքն ընդար
ձակ դաշտի մը վրայ տարածուած է ։ ո
րուն մէջ կը տեսնուի հնութիւն նշխար
ներ, տմնք կանգուն և տմնք հողա
կայտարու տակ, ինչպէս է յաղթութիւն
կամարը, որուն վերայ քանդակուած կը
տեսնուի հին սողաւարտի, պրահի,
ժահանի, նիզակի և այլ նկարներ և
ուրիշ տեղ մը քանի մի մեծամեծ եր
կար քարեր, իրարու վերայ շարուած,
որոնց վերայ կը գտնուի մանր ծաղկեայ
պատկի և տրմաւեհի քանդակներ,
և շատ մի կրանիտ և պորփրէրի սեանց

կտորակներ և ամբողջներ ։ որոնց
շատերը կրպակաց և տանց պատերուն
մէջ կանգուն կան և մնացածները փը
լատակներուն մէջ կերեւին ։ Հնու
թեան նշմարներ կերեւն նաև Հէխ
Խորահիմ կուսած հողաբլուրին վրայ,
որ այժմ ձիթեհի ծառատունկով ծած
կուած է ։ Տեղւոյն բնակիչք կրտն
թէ հին քաղաքին տեղն առտ է, զոր
Հռոմէայցիք կործաններէն և ցարգայն
հնութեց բեկորները աւերակաց մէջ
կերեւին ։ Ետ է Հէխ Խորահիմ կու
սած երեւելի մզկիթն Տաճկաց և որ
իւր և աշակերտին գերեզմանը մզկի
թին մէջն է, և է այժմ երեւելի
ուխտատեղի Տաճկաց, Կան հին եկե
ղեցիք, որոնք ի մզկիթ փոխարկեալ են
գաւանի և երեւելի հնութիւնք, զորս
ժողովեալ են Լարապական տէրու
թեանց հիւպատոսք, զոր որինուկ, սպի
տակ մարմարինէն արձաններ և երե
ւելի քանդակներ, հին պորփրէրի և
կճեայ բեկորներ և այլ տեսակ հնութիւ
ններ, զոր օրրստօրէ կը հաւաքեն ։ որոնք
կենդանի վրայ են քաղաքիս նախնի
հարստութեան և ճոխութեան ։ Բնա
կիւք են Տաճիկք, Յոյնք, Սարմիթք և
Հայք ասիականութիւն ։ Տաճիկք ունին ե
րեւելի մզկիթներ, և մասնաւոր զրա
րոյններ, ջերմ են ի կրօնա իւրեանց,
և բաղնաթիւ են քան զՍրիստոնէայոյ ։
Յոյնք ու նին քանի մի եկեղեցի և եպիս
կոպոստարան ։ Երեւելի է ուսումնարանն
այլկանց զոր ջանիւք եպիսկոպոսին հիմ
նեալ և բարեկարգեալ է երբք լեզուաց
գասախօսութեամբ, այն է Զուռա
րէն, Գաղղիերէն և Լրաբերէն, և
աշակերաք առ հասարակ 100 էն աւե
լի ։ Տեսանք անդ յեկեղեցին Զուռաց
հին երկաթապիր և յունական գրով
գրչապիր, աճեւտարան մի մեծագիր,
որ եպիսկոպոսք անդւոյն յաջորդա
բար իրեւց ստորագրութեամբ անոր

հնուժիւնը վաւերացուցեր են, որ ճիշտ թուականը անայտ է : Հայք կարի սակաւաթիւ են այժմ, թէպէտ ի պատմութիւնս և ի յիշատակարանս գրոյց աօր լինել երբեմն ի լաւագիկէ եկեղեցի և ժողովուրդ, և առաջնորդ եպիսկոպոս, ինչպէս որ Հռոմկայ Գումարուած եպիսկոպոսաց կարգին մէջ կը յիշուի Սարգիս եպիսկոպոս ի լաւագիկեայ : այլ այժմ այդ հնու թիւնները բարբոտլին անհետացեալ երեւին : միայն քանի մի տուն Հայք և սուրբ Երուսաղէմի հոգեւորան, զոր հաստատեալ են 114 տարի յառաջ Պատրիարքունք և միաբանք իրենց յոգնաջան աշխատութեամբ : Հոգեւորանն բաւական ընդործակ է, 12 քարուկիր և կրկնայարկ սենեակներէ բաղկացեալ, ընդարձակ պարտէզով, և փերիկ եկեղեցին յանուն սուրբ Եստուածածնի օծեալ է, որուն յիշատակարանը ահաւասիկ մեր ընթերցողաց կը ներկայացնեմք : « Եստուծով և յորգորմամբ սուրբ Երուսաղէմի Պատրիարք տեառն թեոդորոսի ճգնազգեաց վարդապետի, այս հոգեւորանս արար յիշատակ իւր արհեստի վաստակէն վասն հոգւոյ իւրոյ և ծնողաց հոգւոյն, որ է ծնողեամբ Հալէպցի և սննդեամբ Պօլեղի, արհեստիւ Սէտէֆծի Զակոր ամուսնոյ կոչեցեալ, սուրբ Զակոբոսի միաբան, և վայելողքոս ասացէք Եստուած ողորմի, ամէն : ի թուին իբրեւ, ըսէն ո : Սուրբ նաեւ եկեղեցին սեփական կառուած՝ քանի մի տուն և կրպակք, որ արդեամբք սրբոյ Եստուոյս սուրբեր են նախնիք, որոնց մէկուն արձանադրութիւն դարձեալ աստ կը դնեմք : « Ի Պատրիարքութեան տեառն Զովակիմայ դիտապետի, այս հոգեւորանս դրան մերձ եղեալ զոր ի ներ հոգեւորան մտեալ է, վերջն առեցեալ եղև

արդեամբ Եստուոյի մահտեալ Գէորգին վասն իւր ծնողացն և որդւոյն Զովհաննէսին և հասայն ննջեցեոյց հոգւոյն յիշատակ է, թուին իմ ո : Եյնպէս այս հոգեւորան տեսչութիւնը ի սկզբանէ անտի սրբոյ Եստուոյս կառավարութեան կը վերաբերի, որ այժմ Սարգսարայի սուրբ վանուցս միաբան Երթանապետիւ Օսքարիա վարդապետին յանձնուած է հոգեւորան և կալուածոց տեսչութիւնը, և ժողովողոց եկեղեցական խորհրդոց մատակարարութիւնը, որ չորս տարիէ ի վեր իւր պաշտօնը արթնութեամբ կը կատարէ : Սաւաւականութեամբն չէ այնքան ծաղկեալ, վասն որոյ բնակիչք տեղւոյն աղքատ են : բերք երկրին չէ այնքան աւաւտ, ունի պարտէզս շուրջանակի, յորում գտանին մրգեղէնք՝ կիտրոն և նարինջ : բերէ աւաւտ ցորեան, գարի, շուշմայ (սուսամ), և ձէթ : դարմանեն զձիթեւն ի գիւղորոյս, բամբակ, բուրդ :

Սնայածը յարդր խառնէ

ՀԱՐԵՒԱՆՑԻ ԱԿԵՍՐԵ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՀԱՅԻՍՏՈՒԹԵԱՆ ՎՐԱՅԻ

Որչափ մարդկային մտաւոր յառաջադիմութեան հորիզոնը կընդարձակի, այնչափ երկրագունտս նորանոր երեւոյթներու տեսարան կը դառնայ : Սի կողմէն քիմիագիտութիւնը և բուսագիտութիւնը նորանոր գիւտերով բուսութեան ոյժը մարդկային հանճարոյն և գործունէութեանը աջակից կ'առնեն և մինչև ներկայ դարս գտնուած շատ խոյնդոսներ կը հարթեն յառաջադիմութեան առջև, իսկ միւս կողմէն հնախաւորութիւնը բազմադարեան փրատակներու և աւերակներու մէջէն

պոտումագիտական և ճարտարապետական միացորդներ երեւան հանելով՝ նոր լոյս կը սփռէ մարդկային ազգի անցեւոյն վրայ։ Իսկ հարկէ իմանալ, որ երկու կողմէն եւս հոնուր մարդկութեան օգտին սպասաւորող և անխնջ գործողները Երեւանի անխաբհի գիտնական զաւաւկներն են, որոնք իրենց շրջակայքին մէջ աշխարհաշէն գործքեր կատարելէն զատ, յիսուս տարիէն ՚ի վեր ամենայն հետապնդութեամբ կը հետազոտեն Երեւելքը, ուր իրեն մարդկութեան առաջին խանձարող մէջ, երկար դարերով կատարուած են մեծամեծ իրողութիւններ։ Զին Լգիպտոսի, Լսորեստանի, Բաբելոնացի, Պարսկաստանի, Հայաստանի, Հրէաստանի և Փիւնիկիայի աւերակները այսօր գրաւած են եւրոպական հնասիրաց խորին մտադրութիւնը։ Լգիպտական նշանագիրները և բաբելական առասորական արձանագրութիւնները այլ ևս գաղտնիք չեն լուսաւոր աշխարհի հարցասէր մտքերուն համար։ Լեւոպական մուսարանները կամ ուսմանց թանգարանները (միւզէում) արդէն հարստանալու վրայ են Երեւելեան աշխարհի վաղեմի դարուց մեծագործութեան նշխարներով։ Կարճ ասենք, Հնախա-Բիւնը այսօր Լեւոպայի մէջ գոսական գիտութեան կարգը անցած է, այնպէս որ ուսումնական եւրոպացի ճանապարհորդ մի Երեւելեան աշխարհի մէջ շրջագայելու համար արդէն հնախոսութեան բանալին իր ձեռքն ունի։ Երեւանականաց համար Երեւելքը այսօր հնագիտական թատր համարուած է և այն ամեն պատմական գերերը կը պարզուին, զորս ՚ի հնունմ խաղաղեր է մեծագործ Լգիպտացին, աշխարհակալ Լսորին և Բաբելոնացին, վաճառաշահ Փիւնիկցին,

որեւաւորող Պարսիկը և առեղազն նին Բաղդէացին, այլովքն հանդերձ։ Եւմիսի, Թեբէի, Ելինուէի և Բաբելոնի հնութիւնները արդէն մազուած են և կը մազուին և նոցա վաղեմի պատմութիւնը նոր լոյս և նոր արեւ կը տեսնէ։

Թէ ինչ բան հարցասիրական են եւրոպական գիտնաց հնախաւորութիւնները՝ ընթերցողին բաւական է միայն որ տակաւ ինչ ծանօթութիւն ունենայ Շանպոլիոնի, Լապլէնստի, Զիլքսի, Կլեբուի և այլոց երկասիրուեցը, որոնք խաղարկութեամբ գրած են արդէն Երեւոյ, Տիգրիսի և Լգիպտոսի ամանց հնախոսութեան բանալին։ Իսկ մենք Հայերս, այս գործունէութեան դարուս մէջ, ինչպէս կը վարուինք մեր Հայրենեաց հետ, որ Երեւելեան աշխարհներուն մէջ երբեմն մեծամեծ իրողութեանց հանգիստարան դարձած է։ Ինչպէս կը վարուինք մենք Հայերս։— Բաւական է միայն որ կ'ողջանք, առանց հետախաղաղութեան և գործելու։ Շատերուն տակաւին մեր Հայրենեաց մակերեւոյթին անգամ անձանթ է, թող թէ հնագիտական յիշատակարանները և թողունք հնախոսական խաղարկութիւնները, (որոց ուսմունքն տակաւին զուրի ենք) մեր նախնեաց գրաւոր աւանդներէն շատերն կորած ենք, շատերն տակաւին տապաքութեւ երես չեն տեսած և շատերն ևս մեր սառնասրտութեւ պատճառաւ կիսով չափ փոսած և կիսով չափ փոշու վերայ են։ Հապա ուր կ'եղբորի մեր հայրենասիրական երանգը։— Ըն այլ ուր, եթէ ոչ ծամել և մեր զաւակներուն ծամմել տալ վերնախնայն աշխարհագրական անստորիք և տարտամ հաւաքածուները, և այնու շատանալ։

Եթէ կը հաւատանք որ ներկայն անցեւոյն ծնունդն է, եթէ կը հաւաք

տանք որ հարց յիշատակները որդւոց համար սարծանք են և եթէ կը խուստովանինք որ Արեւելեան աշխարհի գեղեցկավայրն Հայաստան մեր հայրենիքն է, դարտաւոր ենք անշուշտ մեր ծնողաց և մեր երկրաւոր ժառանգութեան մնացորդները արոնել և իւրոյ արեւ հանել և այսպէս ներկայ և անցեալ իրարու հետ համեմատալով՝ մեր ապագայի վրայ ուղիղ տեսութեամբ խորհիլ :

Եւ երբևէ տաղ հնամաստական անկարկութեան տալիս յառկապէս կը պարտաւորենք մեր ռուսաբնակ ազգակիցները, որ մատուցած զարմենն Սիւրաբի վրայ : Ռուսիան արդէն Ռուսարային տիրելու վրայ է, եթէ ստոյգ է այն կարծիքը, որ Սիւրաբի մէջ փակուած հայկական հին ձեռագիրներ կան, մեր ռուսաբնակ բանասէր եղբարքը պարտական են մեծ խնամքով հսկել այս մասին, որպէս զի ի շնորհ հողմոց չը մասնաւոր աւանդութեամբ յիշուած գրաւորութեան նախնի մնացորդները : Ո՛վ գիտէ, կարելի է որ իրօք այնպիսի ձեռագիրներ երեւան ելնեն, որոնք նոր լոյս ծաւալեն մեր ազգի անցելոյն վրայ, ինչ որ արեւելեան օրինակ աւանդութիւն մի իրականութիւն տաանայ, այն ժամանակ պիտի ստիպուինք ի նկիթեմուրի բռնակալութենէն աւելի գոհ լինել, քան թէ այն բարեպաշտ կարծուած հայկական ստիպութենէն, որուն համար ոտայգ թէ անտայգ կ'աւանդուի թէ՛ շատ ձեռագիր մատենաներ թաղուեր են հողի մէջ, որպէս զի օտարաց ձեռք չանցնին :

Հանձնարով և մոլթեմատիկոն ու առեղափոխական նշանաւոր գիւտերով, որ մի, իւր խաղարկութիւններն աւարտելէն վերի, տակաւին չը թողած այն գրասեղանը, որուն վրայ շարունակ կը սրարայէր, հետեւեալ աղթքը ուղղեց առ Եւրոպան :

« Ո՛վ Տէր իմ և Եւրոպան, տակաւին չը հեռացած այս գրասեղանէս, որուն վրայ խաղարկութիւններս կուտորեցի, քաղցր սրբոք կը համարիմ աչքերս և ձեռքերս բարձրացնել զէսի երկինքն և որդիական երկիւղաժողովեամբ մտաւայանել Քեզ Եւրալիդ լուսոյ իմ այս խոնարհական աղօթքը : Ո՛վ դու, որ համայն բնութեան մէջ լոյս ծաւալող գերազանց Ջահերով կը բարձրացնես մեր սիրտը և բաղձանք մինչեւ քո աստուածային շնորհաց լոյսը, որպէս զի՝ օր մի խաղալ յափը տակուելով աշխարհէս, քո փառաց մըն անջնաւոր լոյսը վայելենք, ով Դու Տէր և Եւրալի տիեզերաց, ընդունե՛ ջերմ գոհութիւնս այն ամեն ուրախութեանց համար, զորս զգացի՝ քո ամենազօր ձեռաց գործերը հիացմամբ զննելով : Եւս աւարտեցի այն գիրքը, որ իմ աշխատանոց պատուը կը սրարունակէ և զոր յօրինելու համար ի գործ դրի բոփանդակ հանձարս, զոր պարգեւած ես ինձ : Եւս հռչակեցի առաջի մարդկան քո ձեռագործաց մեծութիւնը, և պարտաւոր յառաջ բերի այն ամեն ապացոյցները, ինչ որ իմ սահմանաւոր միտքը կարաց ըմբռնել յս անսահման մեծութենէն : Եւս ամեն ջանք ի գործ դրի փրկութեան յակոն ճանապարհաւ մինչեւ ճշմարտութիւնը բարձրանալու : Ուստի եթէ ես, մեղքով յղացած և զարգացած չբոսի որդս անարգ, անարժան ինչ խօսեցոյց քո ամենակարողութեանը դէմ, զայն ցոյց ինձ, Հայր ամեն :

ԿԵԳԼԵՐԻ ԱՂՕԹՔԸ

Կեպլեր հռչակաւոր աստեղագէտը, որ յայանի է մարդկային ազգի պատմագրութեան մէջ իւր անմահ

նակալ, որպէս զի կարենամ քննել իմ գրքէս : Եթէ մեծամուտ թեամք քալ թաղիցեցայ երբեք քո ձեռագործաց հրաշալի քեզեցկու թիւնը տեսներով : Եթէ իմ անուան և համբաւս մեծցուցի այս գրաւոր յիշատակարանը կամ այս հոյակապ արձանը կանգնեցու ժամանակ, զոր բոլորովն քո փառաքլ պարտական էի նուիրել : Եւ եթէ այսպէս է, Հայր սրտագէտ, նեղէ՛ ինձ գթութեամբ և ողորմութիւն օծանդակէ աստուածային շնորհքդ, որպէս զի իմ աւարտած գործքէն երբեք չարիք չըլաւայանայ մարդկութեան մէջ, այլ ընդհակառակն՝ թող հռչակ լինի առ աստուածային փառաքլդ և հրաւէր փրկութե հազուոյն :

Ընտրեալս բանը զարմանալի է : Սինդեռ Կեպլերի նման հռչակաւոր աստեղագէտը իրացմամբ այն խնարհական աղօթքը կը մատուցանէ բնութեան Մարքին, կան մարդիկ ևս, որ բնաբնութեան մէջ կը խորատուզին և Մարիքը թողած՝ ամեն զօրութիւն բնութեանը կուտան, և առաւել զարմանալին այս է, որ ոմանք եւս, բնադննութեան այբուբենին անդամ անտեղեակ, իմաստակութիւնը իբրեւ բնադննութիւն կը ծախեն և թէթեւամիտ ցնորքներով կը պատուին : Կեպլերի համառօտ աղօթքը թող ուրեմն միտթարութիւն լինի բարխտհմարբերուն և յանգիմանութիւն տիրաւորի իմաստակներուն :

(Հարաւակոթութիւն, տես թիւ 11 • 1867 :)

Ի Դ .

ԻՄԵՌՈՒՆԵՐ ԵՒ ՊԵՐՏԵ ՍԵՊՏԷՆ ԿԼԵՈՒԹԵԱՆ

Իայց Բնչպէս կրնայի ես իմ վիճակս լաւցնել թէ որ տէր չըլլայի իմանձիս, ուզածիս պէս անօրինելու իր վր

բայ, Բնչպէս կրնայի ապրիլ տունց յատուկ բան մը ունենալու, Բնչ աշխարհ կրնայի ունենալ ոչնաւ արածել, լաւ, երկիր մշակելաւ՝ երբ ուրիշներն անտեղ պտուղը ինձմէ յափշտակէին : Բնչպէս բնկերութեան մը մէջ սիրով կրնայի կենալ թէ որ յարգ ու պատիւ մը չունենայի, վարմիք իմն է ու կաթախքն իմն են, պատիւն իմն է, և այս է որ կ'ըսուի իրաւունք սեպկականութեան, և ամենուն պարտքն է ունեցածին լաւ գործածել և վեճարկել յայլս զնոյն :

Ի Ե .

Սեպկականութիւն ի վերայ մարմնոյ, — Իւրեմն ոչ որ զիս կրնայ ստիպել որ լոկ իրեն հաճոյիցը համեմատ ծառայու թիւն մը ընեմ ընդգէմ կամայց եւ տու ժիւք հանգերձ . դարձեալ ոչ որ կրնայ անպատճառ տեղ զիս բռնել փակել, կամ մարմնոյս վնաս մը հաւցնել, և ոչ ըստ իրեն հաճոյիցն եւ դիւրութեանը համար անբան անուտունի մը պէս ծառայեցնել : Ինթէ Լյետտած զամէնքին ալ հաւատար չէ՞ ստեղծած : Իայց ես մարմնոյս վնաս ունեցած իշխանութեամբս կը զեղծունիմ, թէ որ առողջութեանս և կենացս վնասակար բաներ ընեմ, գիտնալով որ առ իրաւունքը ինձի արտաւէ միայն՝ իմ և ուրիշներուն բարւոյն համար :

Ի Օ .

Սեպկականութիւն ի վերայ պարտոյ, — Եթէ մէկը յարգի ու մեծարելի է ուրիշներուն առջեւ, անով խիստ շատ հաճոյք և իրական օգուտներ կրնայ ձեռք ձգել, եթէ գուցե ուրիշը զրգարաւեն, քիտցիկ որ գող ես ու կը յափշտակես իր հանգիստն ու վատասակը : Բաւ պատիւ գ մտածէ յիշէ որ բնութեամբ ամենուն հաւատար ես :

մոտածելուդ և գործելուդ մէջ տար տաւոր համարձակութիւն մը պէտք է ունենա՞ծ բայց առանց հպարտութե որով զայլս նախատեսլով շքեղ առեւի կրնես . ինչպէս գարձեալ հեռու պի տի կենաս վատարտութենէ որ վըռ տահուութիւն չունենալովն քու անձիդ վրայ՝ չի թողուր երբէք որ արժանա վայել բան մը մոտձեա կամ գործես . Ուրիշներուն համարումն ու մեծարանքը ստացիր և պահէ . այլ առաքինութեամբ և իմաստութեամբ . և ոչ թէ ծուռութեամբ . ճամբաներով . կամ ու ուրիշները վար զարնելով և կամ շողք քորթութեամբ . Պարծենկոտութենէ այսինքն քու արդեանցդ վրայ սնքաւ լին զգուշացիր . վասն զի իրօք արդիւնք .

ունեցալը խոնարհ կ'ըլլայ . գու՛ն քու տարծենալովդ կը տարկես որ ուրիշները զքեզ տրհամարհեն . բայց ամէն բանէ աւելի փախիր լիբք անձնագու լութենէ . այսինքն է ունեցած արդիւնքդ վեր զքեզ գովելէն . գիտես ինչ բանի պէտք է փափարիս . առաքինի ու քաղաքակիրթ անձի մը հաւ բաւ ստանալու : Ուստի . ով որ այս մասին մէջ ուրիշի վրայ մուր մը կը բռնէ . եթէ առանց պատճառի կ'ընէ այս բանս . լսելէ թէ անզգամ զըպարտիչ միէ . իսկ թէ ըսածը հիմ մը ունի . բայց հարկ մը չկայ բռնելու . լսելէ թէ ցած չարախօս մի է .

(Պիտէ շարահախօսի :)

ԺԱՄԱՆԱԿԱԳՐԱԿԱՆՔ

Ելալտի է որ Երուսաղէմի Նախնային մէջ զբաւնեւած Գաղայի . Բերքերի և Թամարայի գաւառակներու վրասարնակ Արարայինը ի սկզբանէ անտի Օսմանեան բարեիմամ կառավարութեան հակառակ լինելով տեղական բնակչաց և անցաւորաց զանազան նեղութիւններ կ'ուսային յափշտակութեամբ և այլ անկարգութեամբ : Թեպէտ և Տէրութիւնը այս տեսակ հարստահարութեանց առաջն առնելու համար հակոյ զօրախումբ յատկացուցած էր . սակայն ժամանակ առ ժամանակ եղած յափշտակութիւնը անպակաս էին : Վսեմափայլ Նազիֆ փաշան Երուսաղէմի կուսակալութեան պաշտօնը ստանալու օրէն ի վեր իւր խոհուն աշխարհութեամբ և արիական գործանելութեամբ լին ի գործ գրաւաց անպատկոթութիւնները խալաւ . վերջեւ և Տէրութեան վարչական օրէնքը ամեն տեղ գործադրել իւր անապին հոգն եղաւ . բոլոր երկրորդաց ապահովութեան համար Ելալտի և Երուսաղէմի մէջ եղած ճամպարներ յարգարել բոս պատշաճի և կառուցեց պարսաւտել Ելալտի որ սին տաղնայնութե . զորս մինչև ցայսօր կը կրէին երթեւեկողները և ուխտաւորները տաժանելի ճամպարարին պատճառաւ . այժմ խալաւ վերջուցած են և էլ այս ճամպարներ պարսաւտութիւնը մեծ բարեարարութիւն է ժամանակը Բերքերից համար : Նմանապէս Վ. Ե. Ե. Թալան քաղաքական ժողով հաստատեց ժողովարային գործը իրաւարարութեան և բարեիմարգութեան համար և Բուշիփէ անուամբ գործը բաշտաւ . առաւ մահմադականց մեծութիւնը կրթելու համար :

C'est un fait bien connu que les habitants de Gaza, de Hebron, et les tribus Taamri, se maintenaient toujours dans un état d'hostilité envers la S. P. qu'ils se livraient à la rapine, au pillage, en commettant continuellement toute espèce de forfaits au préjudice de quiconque ils pouvaient atteindre. Pour faire cesser cet état de choses, le G. Ottoman avait toujours enjoint aux Gouverneurs de Jérusalem de maintenir et dompter ces hordes par les armes, et de les forcer à respecter l'ordre. Les résultats qu'on avait pu obtenir dans le passé, étaient bien peu de chose, et ce n'est qu'à Son Excellence Nazif Pacha, le Gouverneur actuel de Jérusalem, qu'était réservée la mérite, et l'honneur d'exécuter les généreuses intentions de son Auguste Seigneur le Sultan. Ayant pour but de faire cesser les inconvenients mentionnés, et de populariser en général partout les nouveaux règlements et les bienfaisantes dispositions de Hatt-Humaioun, S. E. songeant d'abord à la surêté des communications, entreprit la construction d'une nouvelle route entre Jérusalem et Jaffa, destinée à être parcourue aussi par des voitures, et nous voyons avec admiration que dans bien peu de temps les difficultés si grandes autrefois, ont disparu, et qu'un chemin commode permet maintenant aux passants et aux pèlerins d'atteindre en peu d'heures, sans danger, Jérusalem. S. E. établit en même temps un Medjliss Belédié, destiné

[illegible]

ՅԱՆԿ

ՅՈՒՂԻՍ

Լուծումն 666 թուոյն	145
Հանդէս տարեդարձի անուանակոչութեան Լմե .	
Ս. Պատրիարք Հօր	150
Ուղերձք առ Լմե . Ս. Հայրն	"
Ղանուշումն անձին (շարունակելի)	156
Նախախնամութիւն	159
Ղանապարհորդութիւն յԱրարի	160
Հարեւանցի ակնարկ արեւելեան հնախօսուն վրայ	162
Խաւուշք և պարսք սեպհականութիւն (շարունակելի)	165
ԺԱՄԱՆԱԿԱԳՐԱԿԱՆՔ . — Բաղարիս կառաւարիչ Նազիֆ Փաշայ . — Ներսէս Ն. վարդապետի Հնդկաստան ուղեւորիլ . — Պրուսիոյ Վեհ. Թագաւորիւր և օգոստոսաւոր ամուսնոյն կեն- դանագիր պատկերները նուիրել . — Կարնոյ Գեր. Բաջնորդ Յարութիւն Ս. Բք Լպիւ- կոպոսի Վեհապետեան. սուրբ Լ. Թուոյս ժա- մանելը	166-168

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՈՒՆՔ

- Ա. Սիօն ամեն տօնս կը հրատարակուի 24 էրեւէ բաղկացեալ տթածաղ թղթով .
- Բ. Տարեկան գինն է երկու արծաթ Մէքիսիէ հանդերձ Զանապարհի ծախ-
քովը : Կանխիկ վճարելի :
- Գ. Զատ տետրակ աննէլ աւարդը , պէտք է ամեն մէկ տետրին շորս դա-
հեկան վճարել :